

**Theologiae Moralis Sacramentalis Ad Instructionem
Ordinandorum & Curandorum Ex Materia De Sacramentis
In Genere Et Ordinis Eucharistiae, Poenitentiae, Ac
Matrimonii In Specie**

De Matrimonij Sacramento, & omnibus Peccatis contra VI. præceptum, ac
de Abortu

Sporer, Patritius

Salisburgi, 1711

Caput IV. De Abortûs procurati malitia & pœnis.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55333)

chez. Oppositum autem docent Bonacina, & Salas apud eundem, & meritò mortale esse censeret Tamburin. cit. lib. 7. c. 8. §. 2. n. 5. Quando quis ita faceret ob delectationem sensibilem; quia tanta contrectatio pudendorum animalis, tam seriò facta ob sensibilem delectationem, principium ex se est impuræ libidinis. Denique si ejusmodi fierent ex affectu libidinoso ad ipsa animalia, maximè grandiora, non tantùm mortale esset, sed etiam spectaret ad peccatum bestialitatis tanquam actus quidam inchoatus. Et de his tandem satis.

~~~~~
CAPUT IV.

Sive

TRACTATUS APPENDIX.

DE

ABORTUS PROCURATI
MALITIA ET POENIS.

Juxta Jus Commune & Constitutiones
SIXTI V. & GREGORII XIV.
PONTIFICUM.

PRÆNOTIONES.

I. Abortus

EST ejectio foetus immaturi, ejusque
vel inanimis adhuc, aut jam anima-
ti animâ rationali. Retinenda pro
praxi omninò videtur communis

X x 4

per-

persuasio ex Aristotel. l. 7. de animal. c. 3. fœtum masculinum animari quadragesimo, femininum verò octuagesimo die à conceptione dubio, qualisnam fœtus fuerit, præsumendum esse masculinum; ideoque post quadragesimum diem eiectum fuisse animatum, ac homicidium patratum; atque ita observare sacram Pœnitentiam, testatur *Noldus* apud Dianam consultantem p. 7. tr. 5. resol. 5. Contra verò præsumendum fuisse, fœmineum, ac proinde octuagesimum vel saltem sexagesimum à conceptione diem eiectum, non fuisse animatum, nec consequenter homicidium patratum, quo minus potest, gravetur delinquens, mactent alii. Et saltem verum esse debet, in ordine ad pœnas corporales, quando criminaliter agitur; tunc enim, quoad rationabiliter potest, præsumitur fœtus potius inanimatus, quam animatus, ut pluribus allegatis tenet *Barbosa* apud eundem Dianam *ibid.* resol. 41.

II. Abortum procurare

699 **E**ST studiosè querere & applicare media, id, ut fœtus sive inanimis adhuc, sive animatus ejiciatur, vel occidatur. Duobus modis potest fieri ejusmodi abortus procuratio. Primò, *directè & per se*: applicando medicum vel medicamentum per se efficax & ordinatum ad expellendum vel occidendum fœtum: sunt poriones quedam medicatæ, compressæ violenta prægnantis, percussiones, pondus gravia eidem imposita, alia sexcenta & non

raro etiam malefica. Secundo *indirectè tantum*, & *per accidens*: utpotè applicando pharmacum vel medium per se solum ordinatum ad conferendam sanitatem prægnantis, etsi per accidens & præter intentionem simul foetus expellat, eive mortem inferat. De cætero notum est, abortum, sicut & quodvis homicidium, posse causari aut physicè & immediatè, aut moraliter & mediatè, jussione, consilio, consensu; item aut voluntariè, aut solum casualiter: denique aut certò, aut dubiè; de quibus ordine: præmissâ tamen necessariâ summulâ dictarum Constitutionum Pontificiarum.

III. *Summa Constitutionis Sixtina.*

Sixtus V. *Constitutione sua 87. editâ Anno 1588. incipiente: Ad effrenatam.* de re no-
stra decernit sequentia.

Primò §. 1. Eos, qui per se vel interpositas personas abortus seu foetus immaturi, tam animati, quam inanimati, formati vel informis ejectionem procuraverint, percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque mulieri prægnanti impositis, ac aliis etiam incognitis vel maximè exquisitis rationibus, ita ut reipsa abortus indè secutus fuerit, ac etiam prægnantes mulieres, quæ scienter præmissa fecerint: teneri poenis omnibus Jure Divino & Humano, Canonico & Civili statutis contra veros homicidas.

Secundò §. 2. 3. 4. Eosdem incurrere irregularitatem: undè nec promoveri possint, nec, si
X x 5   prompto-

promoti fuerit, ministrare; sed eo ipso omni privilegio Clericali, Officio & Beneficio etiam privatos, quæ sic vacatura reserventur dispositioni Papæ: atque inhabiles in futurum, etiam delictum fuerit occultum: Et qui foro Ecclesiastico sunt subditi, degradati tradantur foro sæculari capitali sententiâ puniendi.

Tertiò §. 5. Similibus pœnis vult teneri eos, qui sterilitatis potiones ac venena propinaverint mulieribus, aut quò minùs foetus concipiant, impedimentum præstiterint, vel ad hæc quocunque modo consuluerint, vel auxiliati fuerint, nec non & mulieres ipsas, quæ eadem pocula spontè ac scienter sumpserint.

Quartò §. 7. Insuper omnes, quicunque vel quæcunque, vel ut principales, vel ut loci, sociæ, consciæve ad tale facinus committendum, opem, consilium, favorem, potionem, vel alia cujuscunque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo litteras vel apochas, vel aliàs verbis aut signis juverint, aut consuluerint, ipso facto excommunicationem incurrant, à quâ nequeant absolvi (nisi in articulo mortis) neque etiam in Jubilæo, aut vigore Concilii Tridentini, nisi à Romano Pontifice: atque etiam ab eo duntaxat urgentissimis de causis, in irregularitate eâ de causâ contractâ, dispensari possit. Non obstantibus, &c. *more solito.*

IV. Moderatio Gregoriana.

701 **G**REGORIUS XIV. *constit. 8. editâ anno 1591. incipiente: Sedes Apostolica: rigida*

dam illam Sixti V. Constitutionem in duobus punctis gravissimi momenti moderavit. Accipe verba formalia omni acceptatione digna.

Primò §. 2. in fine. *Prædictam constitutionem sic duximus moderandam, ut à peccato & excommunicatione contra personas ibi expressas latâ, tam quoad eos, qui hætenus deliquerunt; quam quoad illos, qui post nostram constitutionem in iisdem casibus deliquerint, quilibet Sacerdos tam secularis, quam cujuscunque Ordinis Regularis, ad Christi fidelium confessiones audiendas, & ad hos casus specialiter per loci Ordinarium deputatus plenam & liberam, in foro conscientie tantum, absolvendi habeat facultatem, eandem prorsus, quam idem Sixtus Prædecessor sibi ac suis Successoribus reservavit.*

Secundo §. 3. *Quò verò ad pœnas procurantium abortum fœtus inanimis, aut exhibentium mulieribus, vel sumentium venena sterilitatis, aut quocunque modo auxilium vel consilium eis dantium, in prædictâ Constitutione contentas, constitutionem præfatam in ea parte, ubi de his agit, ad terminos juris communis, ac sacrorum Canonum, & Concilii Tridentini, dispositionem, Authoritate Apostolicâ, tenore præsentium, tam quoad præterita, quam quoad futura, perpetuò reducimus perinde ac si eadem constitutio in hujusmodi parte nunquam emanasset.*

Non obstantibus eâdem Prædecessoris nostri

stri Constitutione, quam quoad reliqua omnia, præter contenta in hac nostra constitutione, in sup robore omnino permanere volumus, cetera, que contrariis quibuscunque. Hac Pontificis Gregorius.

Gregorius.

Ex quibus vides ex illa Constitutione Summæ nihil ferè remanere roboris quoad abortum inanimatum; multum verò per omnem modum quoad abortum foetus animati, ut patebit.

SECTIO I.

Abortus foetus inanimati.

SUMMARIUM.

702. Procurare abortum etiam foetus inanimati est intrinsecè mortaliter malum.
 703. Refertur opinio, aliquando licere, scil. ad servandam vitam pregnantis.
 704. Sed statuitur sententia vera, licere nunquam.
 706. Solvuntur fundamenta opposita.
 707. Pœnas tamen, scil. irregularitatem non incurrit procurantes abortum foetus nondum animati.
 709. Qualiter liceat indirectè procurare abortum foetus nondum animati?

Malitia.

702. **I**ntrinsecè malum & mortaliter illicitum est foetus etiam inanimati abortum procurare directè: est enim velut homicidium privativum, utpotè impeditio vitæ humanæ in materia, in qua secundum ordinarium naturæ cursum proximè inesse deberet, de quo acutè Tertullianus in Apologetico c. 9. Nobis homicidio semper interdicto, etiam conceptum micro, dum ab-

Secl. 1. De abortu foetus inanimati. 701

huc sanguis in hominem delibatur, dissolvere non licet. Homicidii festinatio est, prohibere nasci: nec refert, natam quis eripiat animam, an disturbet nascentem. Homo est, qui futurus est, nam fructus in semine est. Et ex D. Hieron. Sixtus P. V. in allegata Bulla. Nimis enim imprudenter contra DEI voluntatem se opponunt, qui, ut S. Hieronym. ait, dum natura recipit semen, receptum confovet, conformat corporat, corporatum in membra distinguit: dum inter ventris angustias DEI manus semper operatur, idemque corporis creator & anima est, impie despiciunt bonitatem figuli, id est DEI, qui hominem plasmavit, fecit, & voluit. Sic illi: idemque sentit D. August. l. de Nuptiis & Concupisc. c. 15. relatus c. aliquando 32. q. 2.

Ejusdem intrinsecæ & mortalis malitiæ est, quocunque modo vel medio malitiosè impedire conceptionem prolis post copulam, aut prolis jam conceptæ animationem, aut aliter sterilitatem procurare: cui flagitio poena homicidii decernitur jure communi c. Si aliquis, de homicidio. Si aliquis causa explenda libidinis, vel odii meditatione, homini aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare vel concipere, vel nasci soboles, ut homicida teneatur. Verum hic controversia est perdifficilis, utrum prædicta adeò sint intrinsecè mala, ut nullo bono fine cohonestari, nullo casu vel causâ excusari, ac licere possint.

703 **U** No saltem casu, nempe ad servandam vitam prægnantis ex præsentis morbo extreme periclitantis, nullo alio remedio suppetente licere directe procurare abortum nondum animati foetus, docent DD. sanè graves & multis. *Navarrus, Henriquez*, aliisque congestis *Sanchez l. 9. de Matrimonio disp. 20. Layman Theol. Moral. l. 3. tract. 3. p. 3. c. 4. num. 4. Diana part. 5. tr. 14. Miscell. resol. 90.* Ratio potissima est: I. Quòd eo casu foetus sit quodammodo aggressor invadens quasi matrem, dum periculum mortis creat: quem proinde jure naturali liceat abigere, quemadmodum & alios humores noxios invadentes naturam. II. Licet sit citum est ad conservationem totius suppositi abscindere aliquod membrum etiam sanum & innoxium ex se, ut si manu vel pede alligatus aliter non possis evadere mortem atrocem a graefante incendio, aut imminente ferâ vel tyranno, &c. atqui foetus nondum animatus est pars uteri materni: ergò &c. III. Ex duobus malis minus est eligendum, majusque bonum præferendum minori: at nonne liquidò majus malum est mors matris, quàm ejectio foetus nondum animati, majusque bonum conservatio vitæ matris, quàm foetus inanimis? IV. At quid tandem cum tanto matris discrimine & detrimento conservandus sit foetus ille, qui certè, pereunte matre, nunquam animabitur.

Nec desunt Authores, qui hanc licentiam

abortus procurandi ulterius extendant ad cavendam mortem vel infamiam de futuro, utpotè quando prægnaſ timeretur ex partu moritura, vel jam experta ſit, ſe in partu ad extrema deduci: item quando prægnaſ ex ſtupro, adulterio, inceſtu, aliòvè coitu damnato, ſecuto partu, immineret periculum graviffimæ infamiæ, pœnæ, imò mortis ex juſtitia, &c. In ejuſmodi caſibus etiam licere tempeſtivè procurare abortum fœtus nondum animati probabile cenſent *Torrelanca*, *Bordonus*, *Lezana*, *Trullenchus*, alii apud *Dianam* p. 6. tr. 8. *Miſcell. reſol.* 37. Sed meritò reprobatur communis Doctorum etiam priorem caſum approbantium. *Sanchez cit. n. 9.* *Diana* ibidem in fine, addens: *Imò audio, ſi verum eſt, fuiſſe damnatum in Congregatione ſancti Officii.*

Sententia vera: licere nunquam.

ITa univerſaliter Communior Doctorum, no-
minatim *Leſſius l. 2. de juſtit. c. 9. dub. 10. n. 61.* *P. Navarr. l. 2. de Reſtit. c. 3. num. 140.* *Card. de Lugo diſp. 10. de Juſt. ſect. 5. à num. 130.* & latè *Baſil. Poncius l. 10. de Matrimonio c. 13.* alii apud ipſos. Ratio validiſſima ſumitur à ſimili de pollutione ſeu effuſione ſeminis voluntariâ nullo unquam caſu licitâ, etiam in noſtro caſu ad conſervandam vitam hominis extremè periclitantis. Et quænam hujus ratio? an vulgaris illa: Quod procurare pollutionem ſit contra finem naturalem ſeminis à natura per ſe intentum, ſcilicet generationem prolis? Atqui pro-

procurare abortum foetus jam concepti, nondum animati, æquè, imò multò magis, contra finem generationis, à natura per se, non modò intentum, sed jam actu attentatum, proxime attingendum, uti pulchrè exprimit verba *Tertulliani*, & *Sixti V. P.* modò citata; ergò à fortiori non licebit unquam ad vitam prægnavantis conservandam procurare abortum.

Dices utique cum doctissimo *Sanchez* cit. 7. Rationem, ob quam feminis effusio nunquam liceat, non esse dictam frustrationem finis naturalis, damnumque generationis præcisè, quia natura omnimodam feminis administrationem negavit extra coitum aptum generationi propter apertissimum periculum incontinentiæ ex nimia delectatione, quæ in illa effusione fitur. Nam hinc, si extra copulam liceret item aliquo casu eam procurare, homines ea delectatione contenti minùs de prole generanda curarent, sicq; impediretur usus matrimonii proximo generationis ac speciei humanæ detrimento. Quæ ratio & inconvenientia non habet locum in abortu procurando sine dubio non multum delectante. Sed pace laudatissimi *Historis*, occurro cum Eminentissimo *Cardinale Lugo cit. n. 131.* & subsumo:

Atqui reverà, re benè consideratà, eadem ratio, & quidem fortius urget in proposito; Nam si aliquando liceret procurare abortum, omnino & majus esset periculum, quòd homines

delectationem longè majorem ipsius copulæ quærerent eo animo & fiducia, quòd postea ex causa possit procurari abortus, partusque impediri (& sanè frequentior multò posset causa prætendi abortus procurandi, quàm pollutionis) sicque homines adhuc ea delectatione contenti minùs curarent de prole generanda, & non tantùm impediretur usus legitimi matrimonii, sed magna daretur occasio fornicationibus & stupris, à quibus absterre solet timor prolis, partusque futuri: qui timor magnà ex parte cessaret, si scirent homines, postea ex causâ licere abortum procurare. Fatendum ergò est naturam, sicut seminis, ita & foetus omnimodam administrationem negasse citra finem generationis: atque adeò, sicut pollutionis, ita & abortus procurationem simpliciter & in omni casu interdixisse.

Cæterùm *quod nimium probat, nihil probat.* 706
Rationes oppositæ sententiæ, aut nihil probant pro abortu, aut efficacius urgent pro pollutione. Nam ecce: Ad I. Si ratione aggressionis licet procurare abortum foetus inanimis; certè longè violentius aggreditur vitam humanam semen abundans morbis illis acutissimis, quàm minutula illa substantia foetus adhuc inanimis: ergò à fortiori, cur similiter eo casu non liceat procurare emissionem seminis? quin imò, cur non etiam abortum foetus jam animâ formati: cum non minùs innocens possit se defendere ab aggressore animato, quàm inanimato? Loqui-

mur autem de foetu inanimi remanente in debita constitutione naturali & capaci animationi. Quod si enim foetus jam esset corruptus, negabit posse directè expelli ob conservandam vitam mulieris (sicut & semen corruptum ob conservandam vitam hominis) jam enim non est foetus, sed massa maligna.

Ad II. Omnino licet ob conservandum totum amputare partem : pars enim naturaliter principaliter est propter totum, neque membrum hominis ullum, nisi in ordine ad totum, habet nem per se intentum à natura in universo. Foetus autem propriè non est pars matris, neque propter matrem; alium habet finem per se intentum à natura, imò inchoativè in fieri jam distinctum individuum humanum. Certè quidò magis propriè pars hominis est semen, aliquà saltem ratione propter hominem, quippe & ipsum nutrimentum partium contiguarum ex physicorum scitis : ergò &c.

Ad III. Si tibi minus malum videtur abortus foetus inanimati, quàm mors matris, quàm eadem ratione majus malum sit effusio seminis, præter naturaliter perniciosi, quàm mors hominis, præter tunc Principis, Pontificis sanctissimi? Nostri bene quos tacitus insinuans adorem.

Ad IV. Eadem formâ interrogo : ad quod tandem cum tanto hominis discrimine & demerito retinendum sit semen? nunquid enim homo mortuus generabit? aut semen in eadem vere tabescens utile erit generationi?

Vides ergo bone vir (cui hæc mente destino) rationem fundamentalem intrinsecæ & omni casu inexcusabilis malitiæ, sicut in pluribus aliis, ut mendacio, violatione sigilli Sacramentalis &c. ita etiam in hoc utroque casu nostro petendam esse, non à damno actuali, quod afferunt *semel facta*; sed damno habituali & consecutivo, quod adferrent *semel licita*, si nimirum vel in aliquo uno casu licere nossent homines, qui suapte naturâ corruptâ ad malum proni facili extensione vitiosâ passim fingerent sibi casus similis licentiæ, gravissimo morum vel naturæ detrimento. Ita rectissimè sentis cum Sanchez de pollutione supra n. 705. Idem à fortiori applico abortui *ibid. in Min. subsumpt.* atque utrimvis æquè majus assero malum habitualiter & consecutivè, quam sit mors unius hominis qualiscunque; quousque afferatur liquidum & efficax discrimen: quale certè non est, quòd modus procurandi pollutionem facilis sit & innoxius; media autem abortus procurandi difficilia, aspera, periculosa? Ne credas: aliter experientia constitit, quoad conceptum vel foetum disturbandum proximis à coitu septimanis: certè vix unquam talia, ut vel levem metuentem infamiam absterreant à flagitio. Parce verecunde Lector in re non verecundâ ingratam moram. Nam urgens urfit me arcana causa.

Pæna & Limitatio.

Procurantes quomodolibet abortum foetus nondum animati, quantumvis illicitè & mali-

malitiosè, post Constitutionem Gregorii XIV. neque irregularitatem contrahunt, neque communicationem à Sixto V. fulminatam incurrunt, ut ex prænotatis n. 701. liquet; Illarum enim poenas quoad procuracionem abortus factus inanimis, sterilitatis &c. Gregorius non ad terminos Juris communis, SS. Canonum, & Concilii Tridentini: in his autem nulla fulminatur excommunicatio in procurantes abortum: neque in toto jure statuitur irregularitas ex delicto homicidii, nisi homo jam actu vivus & animatus interficiatur: quin in nostro expressè declaratur *cap. sicut ex litterarum. de homicidio*. Ubi posito casu de Clerico, qui mulierem prægnantem per ludum zonâ trahens abortire fecerat, ideòque de irregularitate dubitans respondet Pontifex; *Quod si nondum erat vivificatus fœtus, ministrare poterit; alioquin debet ab Altaris ministerio abstinere*. Glossa ibid. Et in supra allegatum c. *Si aliquis ad. tit.* Adverte tamen ex procuracione abortus factus inanimis incurrere reservationem apud Religiosos ex Bullâ Clementis VIII. ubi recepta est. Aliæ poenæ huic sceleri jure decretæ non incurruntur ante sententiam judicis, ideoque non sunt nostri fori.

708 Consequenter eadem ratione, prædictas poenas irregularitatis & excommunicationis minime incurrunt; attamen ob rationem *num. 706. ubi* sine explicatam, gravissimè & omni casu, etiam mortis ex partu imminentis præviso vel jam ex certo periculo, inexcusabiliter peccant omnes,

Sett. 1. De abortu fœtus inanimati. 709

vir & mulier post copulam, prolis conceptionē vel animationem quocunque modo vel medio impediētes, v. g. sese retrahētes, & naturam extra spargētes, mulier post copulam semen ejiciens, & saltem ex erroneâ intentione impediendi generationem, inverso situ, vel stando coeūtes, fœmina post copulam statim urinam urgens &c. Etenim universaliter prolis conceptionem, quæ nata est sequi ex copula, impedire, est contra naturam & finem naturalem generationis: denique potionibus vel mediis quibuslibet in se vel in aliis sterilitatem procurantes: sic enim semen perpetuò frustrabitur suo naturali fine generationis: idque parùm & solùm secundum magis & minùs distat ab effusione seminis extravas. Vide Doctores laudatos à Diana *hic p. 7. tr. 5. resol. 33. & p. 5. tr. 14. Miscell. resol. 90.*

Demum sermo semper fuit & esse debuit de 709
procuracione abortûs fœtus inanimis, & similiū per se directè intentâ, factâ scilicet per media per se ordinata & efficacia ad destruendum vel ejiciendum fœtum. Nam ob causam proportionatam, saltem ad servandam vitam matris in præsentî discrimine, fœtus nondum animati abortum indirectè tantùm & per accidens causare, adhibendo nimirum medium per se directum ad sanitatem matris, utpotè sectionem venæ, pharmacum purgativum seu potionem medicatam ad humores noxios expellendos, etsi simul per accidens & præter intentionem sequatur abortus seu ejectio fœtus inanimis, omninò licitum est

est communi consensu Doctorum Navarri
25. n. 26. P. Navarr. Lessius, Sanchez, Lau-
man, Lugo ll. cc. Ratio est: quia mater prægravi
eo casu utitur jure suo procurandi sibi sanitatem,
& propter illam necessitatem; abortus solum
censetur permissus & non intentus vel causatus
moraliter: quemadmodum eadem ratione
sumitur medium directum ad sanitatem, tum
consequenter & præter intentionem prævisam
tum adferre expulsionem feminis, quæ nec
tenditur, nec ad sanitatem conducit. Eodem
enim quoad hoc est ratio utriusque. Sed jam
des hunc abortum nec indirecte quidem causari
posse, ob periculum futuræ tantum mortis
infamiae. Et quodnam remedium nunc adhibe-
ri poterit per se directum & efficax ad evita-
dam in futurum infamiam vel mortem ex parte
à Justitia, à marito vel parente inferendam, quod
remedio simul per accidens tantum & præter
intentionem causetur abortus? Non capio.

SECTIO II.

Abortus factus animati directe causatus

SUMMARIA.

710. Directe procurare abortu non factus animatus est
transcendere malum, & mortale homicidium.
711. An, si certo vel probabiliter mater cum fœtu prægravi
tetur, liceat ei sumere medicamentum; utique ad
714.
714. Omnis quovis modo abortum factus animatus directè
procurans, omnisque scienter cooperans, effectum
suum, incurrit ipso facto irregularitatem.

715. (Quis in ea possit dispensare?)

718. Ac etiam excommunicationem.

719. A qua tamen excusat omnis ignorantia juris, vel facti, etiam culpabilis, lata, crassa, supina, imò & affectata.

720. Quis ab ea possit absolvere?

721. Pœnæ reliquæ.

Malicia.

Sine dubio intrinsecè malum & mortale est ⁷¹⁰ directè procurare abortum fœtus animati: est enim verum homicidium, & si à parentibus fiat, parricidium, & quidem omnium gravissimum cum animæ rationalis certissimâ damnatione æternâ, quoad pœnam damni. Certissimum quoque apud omnes, id nullo unquam casu vel causâ posse licere: siue constet jam animatum esse fœtum, siue dubitetur, an defacto animatus sit: siue deindè abortus intendatur propter se, ut finem, siue solum intendatur ut medium propter alium finem v. g. ad conservandam vitam matris, vitandam infamiam, &c. dummodò media adhibita per se tendant ad causandum abortum, neque aliter conducant ad vitam matris conservandam, nisi quatenus causant abortum. Ratio clara est: quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona: atqui directè occidere hominem innocentem, intrinsece malum, & nullo unquam casu licitum est: est autem fœtus animatus verus homo & innocens maxime: ergo &c. De abortu directè procurato loquimur. Quoad indirectam verò ejusmodi abortus procuracionem ita distinguendum est.

711 Quòd si certò vel probabili Medicorum
 iudicio, mater simul cum foetu ante partum mor-
 tura sit, sumpto autem pharmaco spes sit, saltem
 matrem servari posse, fas erit adhibere medicamen-
 tum se directà & efficacia ad sanitatem matris & ve-
 nœ sectionem, pharmacum purgativum &c. et-
 si per accidens contingat inde fortum evenire
 abortiri, aliàs enim periret mater cum foetu, per
 medicinam verò forte liberabitur uterque. Com-
 munis DD. Sanchez l. 9. de Natrimon. d. 2.
 Layman. l. 3. tract. 3. p. 2. c. 4. n. 4. Lugodis. l. 1.
 de just. sect. 1. Dianap. 7. tract. 5. resol. 35. Respon-
 detur; quia innocentem per accidens & præter in-
 tentionem, in casu urgentis necessitatis occidi-
 re à ratione alienum non est; sic enim in bello
 iusto licitè exploduntur tormenta contra civi-
 tem, munitionem, navim hostilem, etsi per acci-
 dens aliqui ibi innocentes occidendi sint: sic in-
 vasus ab injusto agreste vitæ suæ, licitè fugat
 eques per semitam angustam (adhibita mor-
 liter possibili cautelâ) etsi infans vel alius homi-
 nulus fortè ibi jacens, conculcandus sit: & proprius
 propositum; mulier prægnans invasa à terro-
 latrone sine dubio licitè potest, imò præcepto
 naturali debet fugâ vel fortè etiam pugna vitam
 suam certo interitui expositam liberare, quamvis
 cum probabili vel evidendi foetus periculo: ut
 qui in proposito nostro occisio vel abortitio fo-
 tus maximè est per accidens & præter inten-
 tionem; cum enim foetus pendeat à vita & salutem
 matris, atque rarissimè contingat foetum vivum

progigni post matris mortem, hinc medicamentum directè adhibitum ad procurandam sanitatem matris, ex natura rei secundariò etiam tendit ad salutem fœtus, & per accidens solum illi nocet.

At, quid si medicamentum adhibendum æ-712
què efficaciter tendat ad sanitatem matris, & interitum fœtus alioquin desperati: poteritne adhuc licitè adhiberi, applicari à Medico, assumi à matre? Quidquid negent *Corduba, Vega, Manuel, Lud. Lopez*, eò quòd hoc videatur esse directè procurare abortum, & occidere fœtum; Vera est sententia affirmativa. Sanchez *cit. n. 18.* Diana *res. l. 6. alti apud ipsos.* Ratio est; alii quia mater utitur jure suo, potius enim jus habet mater ad conservandam vitam suam, quàm habeat fœtus, cum hic à matre dependeat, non econtrà: ergò si medicina æqualiter tendat ad salutem matris & necem fœtus, eo etiam maximè, quòd pereunte matre propè miraculum sit, si fœtus incolumis evadat. Insuper meritò concedit Sanchez *ibid. n. 19.* id etiam licitum esse, quando medicamentum esset dubium, mortemne, an auxilium esset allaturum; nam ex una parte dubii periculum damni perexiguum est. nimirum aliquantulæ accelerationis mortis: supponimus enim alioquin salutem & matris & fœtus esse desperatam: ex altera autem parte dubii spei lucri est maxima, nimirum salus matris, & fortè etiam fœtus, quæ videbatur desperata. Sic enim si mors certa immineat ab incendio v.

g. grassante, vel fera, licet te ex alto precipit
cum dubio periculo mortis. Addit de
Sanchez *ibid* Medicum eo casu teneri medicu
mentum illud dubium adhibere; tenetur aut
minus malum aegroti eligere: minus autem
lum est dubia mors spem aliquam vite habens
cum solo aliqualis anticipationis periculo, quam
mors omnino certa.

713 Contra verò, si spes probabilissima à Medico
concepta sit, in raro licet, non tamen rarissime
casu, ut matre cum vitæ suæ periculo ab iis me
dicamentis abstinente, aut etiâ mortuâ, foetus
lucem prodire & baptizari possit: è diverso autem
bitis medicamentis, etsi fortè matre serva
(quando enim certa salus Medicis?) proles
ne Baptismo peritura sit, omnino ex charitate
obligabitur mater ab ejusmodi medicinis abstinere
cum periculo vitæ suæ in gratiam proles
Sanchez. Layman. Lugo II. cc. alii apud D. Thomam
resol. 37. & part. 2. tr. 5. resol. 11. Ratio est quia
lex & ordo charitatis postulat, ut vita spiritalis
animati foetus in extremâ necessitate aeternae
damnationis, quoad poenam damni, præferatur
vitæ corporali matris. At, quid si & ipsa mater
eo casu sciret vel probabiliter timeret, se esse
statu peccati mortalis, & damnationis periculo
Et hoc non ex usari ipsam à procurandâ salute
spiritali proles, sed potius ad eum finem ob
gari ad procurandum sibi statum gratiæ per con
tritionem vel Sacramentum, meritò censet
D. cit. n. 133. Et nimium metaphysicè quidem
requiritur

requirunt, ut mater tunc certa sit, & de salute propria, & de salute fœtus baptizandi. Sic enim vanum & metaphysicum evaderet præceptum illud, quo tenemur animas nostras ponere pro salute spiritali proximi: quotusquisque enim certus erit de propria & proximi salute æternâ? Excipe tamen rarissimum casum, quo mater eo articulô copîâ Confessarii destituta, & contritionis eliciendæ ignara reverà versaretur in certo periculo damnationis æternæ: tunc enim eam non obligari ad abstinendum ab illis medicinis propter salutem spiritualem fœtus, rectè cum aliis docent *Layman & Diana ll. cc.* Quia non tenetur vitam spiritualem propriam prodigere propter vitam spiritualem alterius: & in pari necessitate benè ordinata charitas incipit à seipsâ. Relicto deinceps abortu indirectè tantum procurato, de abortus directè & malitiosè causati pœnis horribilibus videamus.

Irregularitas.

OMnis quocunque modo vel medio fœtus animati abortum procurans directè, omnisque ad id scienter, jussu, consilio, auxilio quomodolibet cooperans, effectu secuto, ipso facto incurrit irregularitatem ex delicto homicidii voluntarii à solo Pontifice per se dispensabilem, tum ipso Jure Communi, tum Constitutione Sixtinâ quoad hoc nihil immutatâ per Gregorium XIV. ut apud omnes in confesso est. Dico tamen: *Effectu secuto.* Nam quibuscunque

que mediis adhibitis attentatus sit abortus
animati, si reipsa non sequatur, sed partus
exiit in lucem, non incurritur irregularitas: nec
pœna in Jure decreta ipso facto incurrenda
incurritur, nisi propter delictum consumma-
tum, & non attentatum tantum: idque manet
verum est de irregularitate, quæ, ipso Jure
ente, non incurritur, nisi in casibus Jure ex-
pressis, *c. ls qui. de sent. Excomm. in 6.* Excom-
municatur autem homicidium consummatum tam-
nullibi attentatum solum, neque in ipsa sæpe
morata Sixti V. rigidâ Constitutione. Adde
super non incurri hanc irregularitatem, nisi
stet fœtum jam fuisse animatum, & proinde
verè homicidium patratum, ut seorsim dic-
sect. ult.

718 Cum igitur Gregorius XIV. Bullam Sixti
quoad reliqua omnia, præter expressa in
Bulla (in qua quoad irregularitatem nihil mo-
deravit) in suo robore permanere voluerit, po-
tenter est, Episcopum non posse regulariter
dispensare in hac irregularitate ex abortu pro-
curato etiam occulto; præterquam quod Con-
cilium Tridentinum sess. 24. c. 6. de Reform.
amplissima facultate concessa Episcopis dispen-
sandi in omni irregularitate proveniente ex
licto occulto: expressè excipiat eam, quæ pro-
venit ex homicidio voluntario, utique etiam
occulto: nam particula exclusiva separat, quæ
sunt ejusdem generis: secluso tamen alio spe-
ciali Privilegio. Possunt tamen vi Privilegio-
rum

rum in ea irregularitate ex abortu dispensare
Prælati majores Regularium cum suis subditis
tantum, idque aliis committere, ut pluribus
allegatis tenet *Diana cit. p. 7. tr. 5. resol. 22. &*
Portellus noster V. abortus num. 10. Nam hoc
Privilegium nullibi revocatum est à Concilio
Tridentino. Nec jam obstat Constitutio Sixti
V. Nam plures Successores Pontifices Privile-
gia Minorum Concilio Tridentino non adver-
santia confirmarunt *ex certa scientia*, ut videre
est in Bullario Rodriguez & Cherubinorum :
Confirmatio autem *ex certa scientia* revalidat
Privilegia etiam revocata ab Antecessore, imò
habet vim novæ concessionis talis Privilegii : ut
præter alios latè videre est apud Suarez *de legi-
bus l. 8. c. 18. & 19.* Sed avertat DEUS, ne opus
sit uti tali Privilegio.

Potest etiam Episcopus cum ejusmodi irre-716
gulari ex abortu vel alio homicidio occulto, ut
in susceptis Ordinibus, etiam Sacerdotii, mini-
stret, dispensare per accidens in casu veræ ne-
cessitatis ministrandi, quando non est facilis re-
sursus ad Pontificem, uti docent *Sylvester, Hen-
riquez, Avila*, eosque laudans *Layman l. 3. tr. 3.
p. 3. c. 12. fine.* Ratio sumitur ex Epikeia, & ra-
tionabiliter præsumptâ voluntate Pontificis,
ita exigente suavi regimine Ecclesiæ, ne animæ
periclitentur : quemadmodum ob eandem ra-
tionem, communi Doctorum consensu Episco-
pus dispensat in voto continentiae perpetuæ ad
contrahendum matrimonium, quando urget
periculus

periculum incontinentiæ, nec patet facilis accessus Romam, licet illud votum (æquæ ac hæ irregularitas) sic reservatum summo Pontifici & in omnibus Privilegiis vel confessionibus dispensandi in votis excipi solet: quin eadem ratione Sanchez l. 2. de Matrim. disp. 40. mm. 7. benè probat, Episcopum dispensare posse in impedimento dirimente, ad contrahendum matrimonium in casu urgentis necessitatis, qui non patiaturs recursum ad Pontificem. Notat tamen piè cautus Layman l. c. Episcopum tunc non simpliciter tollere irregularitatem, sed tantum ejus effectum suspensioni similem, ut nimirum interim celebrare liceat, dum culpa & defectus in occulto manent, & donec à Papa dispensatio impetrari commodè possit: sed certè alii Doctores non ita anxie loquuntur. Credo firmè Episcopum tunc, sicut in illo voto & impedimento dirimente occulto, ita & in hac irregularitate occultâ simpliciter dispensare posse pro foro conscientiæ absque remanente obligatione recurrendi ad Pontificem oblata commodiore occasione: atque in contingentia facti, & in casu nostro in celeberrimo Germaniæ Vicariatu practicari vidi.

717 Quid ergò agendum Sacerdoti v. g. qui procuravit abortum fœtus animati, aliudve occultum homicidium commisit; ideoque irregularitatis, & in nostro casu etiam excommunicationis subiacet, sed nisi Missam celebret, aliasve functiones Sacerdotales obeat, veniet in suspensionem

criminis cū gravissimo dispendio famæ, aut etiam vitæ periculo? Debet is omnem operam dare, ut quàm citissimè dispensatio à summo Pontifice, aut juxta modò dicta ab Episcopo impetretur: interim verò post peractam pœnitentiam, celebrare poterit, quoties necessitas postulabit ad vitandam infamiam, aliudve grave periculū, aut scandalum, juxta communem doctrinam & praxin in quâvis irregularitate vel censurâ. Rationem communem dat Navarrus *Man. c. 27. n. 239. Quia lex naturalis & divina, de defendendâ propriâ famâ* (multò magis propriâ vitâ, scandalo cavendo) *præstat legi humana de abstinendo à Sacro in irregularitate.*

Excommunicatio.

Omnis quocunque modo vel medio directè 718
procurans abortum fœtus animati, omnisque ad id scienter jussu, consilio, auxilio, favore, quomodolibet cooperans, effectu secuto, ipso facto incurrit excommunicationem latam à Sixto V. & à Greg. XIV. solâ reservatione pro foro conscientie sublatâ, liquidò in suo vigore relictam. Textus autem fulminator sic habet §. 7. *Omnes & singulos, cujuscunq; gradus, status, ordinis, vel conditionis existentes, tam laicos, quàm Clericos, seculares, & cujuscunq; Ordinis Regulares, nec non mulieres seculares, vel quocunque Ordinem professas, qui vel qua, vel ut principales, vel ut sociæ consueverint ad tale faciendum, opem, consilium, favorem,*
potige

potionem vel alia cuiuscunque generis me-
 dicamenta scienter dederint, ac etiam scriben-
 do litteras privatas vel apochas, vel aliis
 verbis aut signis iuverint, aut consulerint,
 ultra prædictas pœnas ipso facto nunc, pro-
 ex tunc excommunicamus, & pro excommu-
 nicatis declaramus. Haftenus textus: quilibet
 Pontifex non satis expressè comprehendat quia
 matres prægnantes potiones abortivas per se lo-
 mentes, aliòve medio sibi met abortû procura-
 tes, quin imò has excludere ex viverbi dederint
 acutè videatur aliquibus apud Dianam respo-
 Attamen mihi indubitatum est, sub illa excom-
 municatione comprehendere Pontificè volu-
 omnes omninò principales abortum procura-
 tes, quas in illa Bullâ expresserat: atqui §. 2. ma-
 nifestè expressit: *Nec non prægnantes ipsas ma-*
lieres, quæ scienter præmissa fecerint: & §. 3.
ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte ac
scienter sumpserint: ergò etiam mætres sibi met
 abortû foetus animati procurantes prædicta ex-
 communicationi subiacere meritò docet com-
 nis sententia. Filliucius, Bonacina, Dicastillus
 eosque sequens Diana ibid. Excepto tamen casu
 quo fœmina metu gravi & cadente in constanti
 virum compelleretur sumere potionem aborti-
 vam: quando enim coacta sumit potionem, quæ
 sit secuturus abortus, non potest propriè
 ei procurare, hoc est, studiosè quærere abortum
 Idemque sentiendum puto de alio, simili me-
 tu gravi coacto, ad aliquo dictorum modorum

cooperandum abortui cauſando. Insuper nota per omnem modum illas vöculas *ſcienter* : & *ſecuro effectü*.

Ab hac excommunicatione incurrendâ , qui-719
buslibet prædictis modis procurantes vel co-
operantes ad abortum, excuſat omnis tam *iuris*,
quàm *facti* ignorantia , etiam culpabilis lata ,
crassa, ſupina , imò & affectata , modò cum in-
genti temeritate conjuncta non ſit. Nam Pon-
tífex in dictâ Conſtitutione iteratò adjecit parti-
culam *ſcienter* : atqui omnis etiam affectata
ignorantia excuſat à pœnâ impoſitâ *ſcienter* ali-
quid facienti, ut latè probat Sanchez l. 2. *Moral.*
c. 10. n. 38. & l. 9. de *Matrim. diſp.* 32. Non
enim poteſt dici ſcienter facere , qui facit ex
ignorantiâ qualibet etiam affectata. Dummodò
tamen abſit ingens temeritas , qualis adeſſet,
quando quis vehementem habet ſuſpicionem
delicti prohibiti ; talis enim temeraria ignoran-
tia importaret latiffimam culpam & dolo æqui-
pararetur. Tandem à quomodolibet attentanti-
bus abortum non incurritur excommunicatione,
niſi *effectü ſecuro*. Nam præterquàm , quòd
conatus ſolus ad crimen non puniatur , pœnâ or-
dinariâ , ut cum multis latè probat Julius Clarus
præſt. crim. q. 92. idque in cenſuris generaliter
admittatur ab omnibus ſpecialiter in noſtro ca-
ſu apertè ſignificant verba Conſtitutionis Sixti-
næ §. 1. ibi : *Ita ut re ipſa abortus indè ſecutus ſit.*
& rursus §. 7. ibi : *Ad tale facinus committen-*
dum opem, &c. conſtat autem regulariter verba

intelligenda esse cum effectu, quem significat. Adverte tamen rursus, tunc incurri sextum casum reservatum pro Religiosis à Clemente VIII. à procurante, seu auxilium vel consilium dante, etiam effectu non secuto. Sed nunquid etiam casus reservatus ab Episcopo? Affirmat non pauci sane tutius. Sed nisi alicubi ita exprimat, credo probabilissimè, quòd non. Nam reservatio absoluta criminis comprehendit actum externum cum effectu. Ita cum aliis *Dianam ibid. resol. II.*

720 Ab hac excommunicatione à Sixto V. fulminatâ, & extra mortis articulum, in quocunque eventu, Summo Pontifici reservatâ, ex Constitutione Gregorianâ modò absolvit & Episcopus, & omnis ab eo ad confessiones audiendas deputatus, atque *ad hos casus specialiter deputatus* Confessarius, sæcularis, Regularis pro foro conscientiae. Nam pro absolutione in foro externo obtinendâ, si res publicata eò, devenit etiamnum recurrendum esset ad Summum Pontificem, cui in eo foro reservata manet: Omnes liquent ex textu initio recitato. At quisnam censendus erit Confessarius *ad hos casus specialiter deputatus ab Episcopo*? Certè claris verbis Gregorii insistendo, is, qui in specie habet ab Episcopo facultatem absolvendi ab excommunicatione contractâ propter abortum procuratum, ut meritò intelligunt Doctores communiter. Bonacina tamen apud Dianam *ibid. resol. 15.* non improbabiler existimat, ejusmodi

putatum censendum esse etiam illum, qui habet facultatem ab Episcopo absolvendi ab omnibus casibus & censuris Episcopo ab homine vel jure reservatis, in quâ ampla facultate etiam hæc contineri videtur. Illa enim particula *specialiter* solum indicat, non posse quemquam absolvere virtute alicujus facultatis, nisi ea facultas ad hos etiam casus extendatur; facultas verò absolvendi ab omnibus casibus reservatis Episcopo, si distributive explicetur, procul dubio casum abortus specialiter comprehendit. *Sic ille.* Sed non videtur recedendum à claris verbis & intellectu communi Doctorum in re tam gravi: recteque monet Diana: *Videant igitur Confessarii, quid agant?*

Prælati majores Regularium jurisdictionem 724 quasi Episcopalem obtinentes, Generales, & Provinciales, ab hac excommunicatione sine dubio, absolvere possunt suos subditos, atque ad absolvendum deputare suos Confessarios respectu suorum subditorum fortè ita delinquentium: at certè non respectu sæcularium laicorum, vel Clericorum: cum Pontifex expressè requirat hunc Confessarium deputatum esse per loci *Ordinarium*, qualis certè non est Provincialis v. g. Quidquid aliqui opinentur in oppositum. Posse tamen adhuc Confessarium privilegiatum absolutè absolvere ab ista excommunicatione vi generalis Privilegii absolvendi ab omni casu & censura Papæ extra Bullam Cœnæ reservatis (quemadmodum & virtute Jubilæi concessi cum facultate absolvendi à quibus-

cunque casibus, quilibet Confessarius appro-
tus potest) tutò sentiunt communiter Doctores.
Neque enim verosimile est mentem Pon-
tificis ab isto casu reservationem Papalem au-
rentis fuisse sub speciali illa Ordinarii depura-
ne requisitâ comprehendere etiam illos Confes-
sarios, quibus aliundè potestas sit in casibus re-
cto Papæ reservatos. Decreta & Declarationes
in contrarium, & novissimè duodecima pro-
positio inter prohibitas ab Alexandro VII. mani-
feste loquuntur de casibus Episcopo reservatis
homine, seu quos Ordinarii locorum sibi re-
servant, vel reservabunt in futurum, ut habet
Declaratio Sacræ Congregationis in Decretis
Clementis VIII. Non autem de casibus Episcopo
reservatis à Jure Communi (si quis tamen
les adhuc hodie sint in vigore) certè non de ca-
sibus per se Pontificiis potestati Ordinariis
à Papa vel jure permissis, nisi aliter exprime-
tur. At, inquires : nonne Episcopi sibi re-
vant homicidia, & sæpè in specie abortum ? Et
gò tunc ne absolves à casu vel peccato, nisi
cultatem ab ipsis habeas, vel tempore Jubilæi.
Adhuc tamen absolve ab excommunicatione
Censura enim non est casus, sed pœna casus, ut
Navarrus *Man. c. 27. n. 262.* à diversis auctori-
bus non sit illatio, ut in utroq; Jure notum. Tandem
laudo nostrum Laurentium Portellum V. abbas
tus n. 5. ita concludentem. *Sed tamen ad hoc*
oppositum judico probabilius & securius pro-
pter specialem destinationem requisitam à Con-

gorio XIV. quare suadeo tibi privilegiate Confessorie, si tibi facilis sit recursus ad Ordinarium, nec apud ipsum timeas suspensiones vel conjecturas faciles de tuo misero poenitente, aut forte aliis innocentibus, in re tam gravi viam eas securissimam.

Pœna reliqua.

EX Constitutione Sixti V. quoad hoc nihil⁷²² immutatâ per Gregorium XIV. procurantes abortum effectu secuto, si Clerici sint, duas adhuc incurrunt pœnas nostrum forum concernentes, privationis, & inhabilitatis: textus §.3. sic habet. *Eos autem, qui Clerici fuerint, omni privilegio Clericali, officiis, dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis, quæ sic vacatura nostra & Sedis Apostolica dispositione perpetuò reservamus, ipso facto privamus & in futuro inhabiles ad ea suscipienda decernimus, &c.* Utramque hanc pœnam patrato scelere, in foro conscientie incurri ipso facto ante omnem aliam Judicis sententiam, propter textum ipso facto privamus, & inhabiles decernimus, affirmant ferè cõmunius scribentes, etiam Portellus noster V. *Abortus n. 8.* Adeo ut Clericus procurans vel consulens abortum, effectu secuto, ipso facto privatus sit officio & beneficio Ecclesiastico, illudque mox in conscientia, cessante scandalo, vel proprii criminis divulgandi periculo, relinquere vel resignare teneatur, nec aliud admittere possit: aut certè dispositionem vel rehabilitationem, quam pri-

num omni diligentia procurare. Durum latius
& omnino verum credo; quando casus esset no-
torius: tunc enim cessaret titulus coloratus
privationis & inhabilitatis notorietatem. At vo-
ro si casus maneat occultus (ut nos semper suppo-
nimus) probabilissimum judico, neutram penam
incurri ante iudicis declaratoriam sententiam.

Non Privationis: quia hæc poena exigit actum
hominis positivum ad sui executionem: nam
autem tenetur esse reus & vindex: ergo requiritur
sententia declaratoria etiam in foro con-
scientiæ, antequam quis obligetur imponere
poenam à Jure statutam. Nec *inhabilitatis*: hæc
enim licet sit poena pure privativa non requiritur
actum hominis, tamen immediate apponitur
cum præfatâ penâ privationis non obligante
conscientiâ ante declarationem iudicis, ideoque
huius qualitatem participans, neque illa obli-
gabit. Secus esset, si inhabilitatis poena pene-
retur per se, aut cum poenâ pure privativâ, cen-
surâ, irregularitate, &c. Ita cum aliis Filiucius
tractatione 34. num. 79. Mitius adhuc sentit
Lessius & Sanchez apud Dianam *ibid. resol. 19.*
Tandem illa privatione vel inhabilitate deficiente
contractâ, quis dispensabit vel rehabilitabit.
Certè Episcopus: quemadmodum & Prælati
Regularis suos subditos in ordine ad Officia Or-
dinis Regularia. Nam licet Sixtus V. sibi &
Sedi Apostolicæ reservaverit irregularitatem &
excommunicationem, non tamen reservavit in-
habilitatem.

habilitatem ibi positam. Et hactenus de pœnis Sixtinis pro nostro foro utique fatis.

Denique etiam Jure communi Canonico cau-723
 santibus abortum gravissimæ decernuntur pœ-
 næ. Antiquissimum Concilium Illerdense *can. 2.*
 sic statuit. *His, qui abortivum faciunt, vel na-*
tos suos extinguunt, post septem annorum cur-
ricula, Communio tribuatur, &c. Et Synodus
 6. Generalis constant. *can. 9. Qui pharmaca*
abortum facientia procurant, vel venena su-
scipiunt perimentia partus, pœnâ occisoris
accusentur. Hinc Stephan. P. c. *consulisti. 2. q. 5.*
Si ille, qui conceptum in utero per abortum
deleverit, homicida est, quâto magis, qui unius
saltem diei puerulum peremerit, homicidam
se esse excusare nequibit? Caterùm ne credas
Farinacio, Peregrino & aliis quibusdam asse-
rentibus, eos, qui abortû foetus animati procurâ-
runt, ipso jure amittere jus sacri asyli, & imunita-
tis Ecclesiæ, si ad eam confugerint; nullum enim
tale extat jus. Verum quidem est, ex Constituti-
 one Gregorii XIV. 7. incip. *Cum alias nonnulli*
 1591. homicidium proditoriû perpetrantes eo
 refugio privari; & secundum aliquorum intelle-
 ctum etiam ab Innocentio IV. c. 1. *Pro humani.*
de homicidio in 6. At certè procuratio abortûs
 animati homicidium proditorium propriè dici
 nullo modo potest. Nunquid enim foetum in
 utero extinguens, ex insidiis & per industriam
 circumventum privavit facultate sui defenden-
 di misellulum animulum, qui sui defendendi po-

tens fuit nunquam? sic certè de homicidio proditorio accusabis etiam Herodem occidente pueros in Bethleém. Quin imò homicidium proditorium strictè in rigore, in materia odiosa, & in ordine ad pœnas Juris non dici illud, quod fit per insidias vel veneno simpliciter, nisi quis sub prætectu & simulatione amicitiæ deceptum occidat, illustri exemplo Joab in libro *Regum* plurimis allegatis, latè & optime probat. Doctissimus in Jure & Tribunalibus Ecclesiasticis versatissimus, Reverendissimus Dominus Alexander Sperellus *Decis. Fori Ecclesiastici* decis. 23. per totum.

SECTIO III.

Abortus idem moraliter causatus.

SUMMARIUM.

724. Omnis etiam moraliter influens vel causans abortum contrahit pœnas statutas. Ut
 725. I Mandans 726. nisi mandatum ante factum revocaverit.
 728. II. Consulens. 729. probabiliter etiam satisfactione.
 730. Sed equè probabile est, facta sufficiente revocatione non incurrere.
 732. III. Conscientiens, approbans, ratum habens seu nomine fieri.
 733. Secus, si non fiat ejus nomine, vel intuitu;
 734. Aut si quis abortum in sui gratiam jam factum, postea solum approbat, ratum habet, vel remunerat.
 735. IV. Permissus, non impedire, non incurrit pœnas.
 737. Etiam obligatus impedire ex justitia.
 724. **O**mnis etiam moraliter, jussu, consilio, con-

senſu vel auxilio per alium influens vel coope-
rans ad abortum fœtus animati, ſine dubio pec-
cat mortali homicidii peccato, & effectu ſecuto,
incurrit pœnas huic ſcleri decretas, & jure
communi, & conſtitutione Sixti V. irregularita-
tem, excommunicationem, &c. ut liquet ex
claro textu ſupra allato & explicato. Hic ſpe-
cialia non pauca explicanda veniunt; præmiſſo
tamen ſemel pro ſemper, quòd ſicut morales
cooperatores iſti non incurrunt dictas pœnas,
niſi abortus fœtus animati reipsâ in effectu ſe-
cutus ſit; cùm enim hæc cenſura non incurra-
tur ob actionem principaliter prohibitam, niſi
effectus ſequatur, ut ſuprà n. 719. oſtenſum
eſt, multò minùs incurri debet ob actionem ac-
ceſſoriam, quæ minus principaliter & ſecunda-
riò prohibetur; ita econtra effectu ſecuto, u-
tramque & irregularitatis & excommunicationi-
ſ pœnam ſubeunt, quantumvis ipſos interea
pœnituerit cooperationis, mandati, vel conſilii
ſui v.g. juſſiſti, vel ſuaſiſti, Bertham cauſare ab-
ortum fœtus animati (idemque eſt de quovis
homicidio) ſed re adhuc integrâ te valdè pœni-
tuit maligni mandati vel ſuaſionis tuæ, fortè e-
tiam jam peractâ ſacrâ exomologeſi, quia tamen
non potuiſti revocare, aut impedire ampliùs,
quin effectus ex vi mandati vel conſilii tui reipsâ
ſecutus ſit, ſine dubio irregularitati, excommu-
nicationi, cæteris pœnis obnoxius eris: hîc e-
nim non attenditur ſtatus tuus præſens, ſed cau-
ſa abortus vel homicidii, quam dediſti: atqui
nunc

nunc tuum malignum mandatum vel consilium
efficaciter non retractatum apud alteram perso-
nam, etsi modò per poenitentiam culpa deleta
vera tamen causa est abortus vel homicidii mo-
dò secuti. *Communis DD. apud citatos.*

Mandans.

725 **M**andans fieri abortum, sine dubio pro-
priè dicitur abortum procurare, ideo
poenis omnibus abortum procurantium sub-
iectus manet, ut clarè exprimitur in Bulla Sixti
iis verbis : *Qui de cetero per se, vel interpo-*
sitas personas &c. Mandans autem maxime
dicitur agere per interpositas personas : incurrit
ergò irregularitatem, excommunicationem
&c. quoties ex vi sui mandati sequitur abortus
ab ipso intentus saltem quoad substantiam, et
tiam si persona mandataria medium vel modum
ab ipso præscriptum non servet : v. g. iussit ab-
ortum procurari violenta compressione, tali lo-
co, die, illa autem procuravit sumptu potius
medicatâ, alio loco, die, &c. sine dubio reus
manes. At jusseram eo tempore, quo foetus
nondum erat animatus, intendens tunc statim
procurari abortum, foemina autem lentè agens
adhibuit medium foetu jam animato, eumque
extinxit; sumne jam reus poenarum? Omnia
es : nisi mandatum tuum seriò explicâris, ne ab-
ortus fieret post animationem foetus, aut res
pestivè cum efficaciâ revocâris : nam aliquo

tuò mandatò verè abortum caustisti, ut bene notat Portell. V. *Abortus. addit n. 4.*

Et irregularitatem, & excommunicationem 726
evadit mandans, qui mandatum suum alteri datum de procurando abortu ante executionem seriò revocavit, expresse vel tacite, dummodò revocatio ad notitiam personæ mandatariæ pervenerit, etiamsi nihilominus illa abortum exequatur: quia mandato in gratiam ipsius mandantis facto, seriò revocato, & revocatione mandatario cognitâ, non potest is amplius moveri à voluntate mandantis, quam jam scit esse contrariam, ideòque si adhuc exequatur, non potest censerì executio mandati, neque nomine mandantis factum homicidium, sed proprio alterius nomine, motu, malitiâ, aut etiam cupiditate: ut si mandatarius spe promissæ à mandante mercedis pro abortu vel homicidio patrandò, fingat se revocationem ante executionem non recepisse, sicque adhuc exequatur, ut mercedem lucretur, certè injustè & invalidè: de quo Lugo *disp. 29. de just. sect. 2. n. 24.* Idq; etiam verum censet Tambur. *lib. 9. de cens. tract. 4. c. 15. §. 8. num. 9.* etiamsi mandans fictè solum, verbis tamen sufficientibus, revocârit; quando enim tua fictio mandatario non est cognita (ut supponere debemus) ipsa verba externa sunt sufficientia ad extinguendum in ipso mandatum. Contrà verò, si revocatio tui mandati ante executionem non perveniat in notitiam personæ mandatariæ, isque exsequatur, te fore irre-

irregularem, & excommunicatum, non est dubium; quia tunc tuum mandatum adhuc re-
nens in mandatario revera est causa effectus. At
quid si tu quidem mandatum tuum ex parte non
sufficienter & serio revocasti, sed 1. persona
mandataria non percepit tuam revocationem ob
distractionem mentis v. g. 2. Non potuit te
revocantem loqui serio & ex animo, sique ad-
huc exequitur ex vi mandati, quod in te pe-
verare putat. 3. Percepit quidem tuam revo-
cationem, sed deinde illius revocationis obli-
vitus adhuc exequitur vi mandati primitus acceptum.
In his tribus casibus mandantem adhuc reum
homicidii, & restitutionis merito censet Lug-
cit. a num. 25. quia in iis omnibus adhuc tan-
dem effectus ex vi tui mandati consequitur: con-
sequenter ego cum Tamburino cit. num. 24
colligo, etiam incurrere irregularitatem, & in ri-
gore loquendo, omnino etiam excommunica-
tionem; salvo tamen meliori iudicio.

727 Securus quoque a praefatis poenis manet man-
dans abortum, vel quodvis homicidium, si ipse
certo constet personam mandatariam nihil
prorsus esse motam ex suo mandato, neque de
eo factam esse animosiores, vel securiores
facinus perpetrandum, sed prorsus eodem mo-
do ac motu perpetrasset, ac si tu nihil mandasset.
Si de hoc non constet, sed dubium sit, aut igno-
retur, an persona mandataria hoc tuum manda-
tum excep-rit, vel acceptarit, necne, an vero
recusarit, secuto nihilominus effectu, te adhuc
irre-

irregularem fore, non tamen excommunicatum constabit ex dicendis *seç. ultimâ*. At, quid si persona mandataria v. g. ipsa foemina prægnans naturali pietate à paricidio abhortens ab initio quidem respuat tuum mandatum; deindè verò, mutato animò, te nesciente, denuò illud acceptans tui intuitu exequatur? Hic gnaviter distinguendum est; si enim tu, auditâ primâ repulsâ, mandatum tuum sufficienter revocasti, v. g. dicendo: *placet conscientia tua: nihil ergo attentus, &c.* Jam ex hac revocatione liberaberis à mandato, & consequenter irregularitate, excommunicatione, &c. Si verò tunc mandatum sufficienter non revocasti, utpotè, quia nihil dixisti, nec ullo signo ostendisti, tibi repulsam placere, & maximè si etiam displicere ostendisti, sicque adhuc præfato modo sequatur effectus, utique vi tui mandati in mandatario remanentis, liberaberis nequaquam, ut ex *Suarez*, & aliis benè resolvit Tamburinus, *citat. c. 8. §. 9. à num. 15.*

Consulens.

Consulens etiam abortum procurandum al-
teri, quocunque modo vel verborum formula: sive solum voluntatem movendo, rogando, hortando, instigando, palpando: sive intellectum instruendo, rationes, motiva, media proponendo vel docendo: ut si puellæ à te vel alio imprægnatæ dicas imminere gravem infamiam & dedecus: hoc vel illo pharmaco facile procurari abortum, &c. illâ obsequente, esse-

effectūque secuto, sine dubio incurris prædictas
pœnas omnes; & sub excommunicatione Sixtus V. non semel exprimit *consilium prætor-
tes*: dummodò vi consilii vel suasionis malignæ
abortus reipsâ in effectu secutus sit, saltem quo-
ad substantiam, ut modò dictum de mandante.
Quòd si ergò suadeas abortum (vel quodvis ali-
ud homicidium) alicui personæ ad ipsam
antea resolutæ & determinatæ per se ipsam
aliundè, ita ut tuâ suasionem vel consilio non
omninò in proposito confirmatâ sit; tu à reatu
homicidii, omnibusque pœnis decretis immu-
nis erit, quia jam tuâ suasionem nihil effectū
que ullo modo positivè in abortum vel homici-
dium influxisti. Quòd si tamen personam
antea propositum non ita omninò determinatū
concepisset, quod tu maligno consilio
magis confirmasti, certè irregularitatem, ceteras-
q; pœnas non effugies; quia jam causa fuit
ut homicidium fieret, fortè aliàs non futurum.
At, quid si personæ aliàs jam omninò resolutæ
procurare abortum, sed tali certo modo vel me-
dio, tu solū, consulas, ut faciat alio modo
medio, illaq; obsecuta sit cum effectu, eris
tamen reus pœnarum; Certè non: nisi alius
modus vel medium à te suggestum effecerit, ut
leriùs, audacius, vel securius scelus committeretur:
tunc enim concurristi ad abortus substantiam
vel accelerationem: aliàs ad solum modum

729 Qui malignum consilium à se datum ad pro-
curandum abortum, aliudve homicidium

petrandum, postea, seriò licet, revocat retractat, refurat, si tamen persona suasa se amplius dissuaderi, averti vel impediri non sinat, quia rationibus utilitatis & commodi sui à consulente adductis mota, nihilominus consilium exequatur, adhuc tanquam vera causa perseverans abortus vel homicidii secuti, homicidii, restitutionis, irregularitatis reus est, ex communi, probabiliori & tutiori DD. sententiâ, quam etiam sequitur Lugo *disp. 19. de Justit. sect. 2. n. 38. 39.* & probabiliorem censet Layman. *l. 2. tr. 5. p. 2. c. 4. n. 7.* Insuper & excommunicationem incurrere cum aliis sentit Lessius *l. 2. de Justit. c. 13. dub. 3. num. 17.* Ratio clara & satis urgens videtur: Quia consilium non influit propter voluntatem perseverantem consulentis (sicut influit mandatum) sed propter rationes & motiva commoditatis & utilitatis alterius, quam in opere nefario consulens manifestavit, utpotè in nostro casu ad evitandam infamiam, aliudve damnum prægnantis, hoc vel illo medio abortum commode & securè procurandum, &c. atqui non obstante tuâ revocatione, retractatione, refutatione quâcunque, motiva illa & media à te proposita reverà adhuc possunt movere personam suasam ad facinus exequendum; neque enim amplius est in tuâ potestate motivum illud, & velut motum malignum alterius animo impressum denuò amovere, nisi alter aquiescat: quemadmodum (inquiunt) si quis jam venenum propinavit, sagi-

sagittam emisit, lapidem projecit occidit
 homini, quantumvis interim ante occi-
 dem retractet & pœniteat; imò fortè etiam
 sacramentaliter à peccato absolutus sit, sed
 tamen morte, homicidii pœnas non effugiet
 ergò si non obstante tua revocatione, ratio-
 nes & motiva à te proposita adhuc movent
 revera ad executionem maligni tui consilii
 verè manes causa moralis effectus & damnum
 cuti; quia totum hoc voluisti in causâ, etiam
 à principio ita consulendo prœvidere debe-
 fore, ut postea non posses, etiamsi velles aut
 re & velut extorquere motiva illa & media
 arma quædam, quibus alterum ad perpetu-
 dum malum instruxisti, ut sapienter expectas
 Lugo l. c.

730 Verissimum est equidem ad evadendum re-
 tum homicidii, restitutionis & pœnarum, longè
 plus requiri in revocatione consilii, quam in re-
 vocatione mandati, neque sufficere simplicem
 quamlibet revocationem, retractationem
 dissuasionem, sed requiri omnino conatum
 modum de se efficacem ad destruendum ma-
 gnum consilium & avertendum denuò homi-
 nem à flagitio consulto, nimirum per ratio-
 nes & motiva contraria, cui homo rationem
 & prudentiâ utens meritò acquiescere debet.
 Quòd si tamen eo casu consulens revera fecerit
 quantum in se fuit, nihilq; prætermisit eorum
 quæ ad denuò dissuadendum & avertendum
 hominem à flagitio necessaria videbantur: & si

deat alterum perseverare in eadem voluntate, tertium neci destinatum, ut sibi caveat, moneat (prout certè debet saltem ex charitate, & probabilius etiam ex iustitia) postea nihilominus secuto abortu vel homicidio, aut quocunque damno, probabilissimum est, consulentem liberari à pœnis homicidii, restitutione, irregularitate & maximè à purâ pœna excommunicationis in nostro aut alio casu, quo ab homicida incurrenda esset. Ita Innocentius in c. ad audientiam. S. Antoninus, Sylvester, P. Navarr. apud Laym. cit. qui valdè probabile censet, pluribusq; allegatis tenet Diana hic p. 7. tr. 5. resol. 29. & p. 4. tr. 2. resol. 15. ac alibi sepiùs: & probabile fatetur ipse Lessius cit. dub. 3. n. 18. Ratio sufficiens est; quia talis fecit, quantum potuit, ut malum consilium suum everteret & destrueret; quid ergò amplius ab ipso exigat vel ipsa Astræa? Deinde: quando consulens operam dedit, ut consilium suum argumentis contrariis everteret, faceretque pro viribus, ut illud malum iniquum, nec sequendum esse, pateret omnibus, jam non potest executor, si nihilominus facinus exequatur, prudenter censeretur vi illius consilii moveri & agi, sed propriâ improbitate & malitiâ, seu propriis rationibus motus agere censendus, atque in foro etiam externo præsumendus erit. Alia longè est ratio de veneno, sagittâ, lapide supra in exemplum allatis. Hæc enim, cum sint causæ naturales, semel applicata necessario naturaliter agunt, quantum possunt: ut proinde

effectum impedire non sit amplius in nostra
 testate : at verò alieno consilio persuasus ad
 cidendum vel abortum procurandum, est
 moralis & libera, quæ rationibus contrariis
 conceptâ semel sententiâ dimoveri possit
 beat : quare si dissuadens faciat, quod
 alter dissuasionem non recipiat, effectus
 secutus ipsius malitiæ, non amplius
 consilio imputandus erit. Concludo verò
man. cit. n. 7. in fine. Resolutio ergo sit : Quod
 propositis rationibus homicidium iniustum
 fualit, si eas postea serid, & quatenus
 caciter retractavit, secuto nihilominus
 dio, excommunicationem non incurrit.
 & probabiliter ab irregularitate & damni
 pensandi obligatione immunis est : quamvis
 posita sententia quoad irregularitatem & damni
 compensationem, æquè probabilis, aut fortius
 probabilior existat. *Sic Layman.*

731 Petes hîc incidenter : Utrum liceat abortum
 procuracionem suadere puellæ gravidæ, quæ
 do præ pudore vel infamiæ, aut poenarum
 rore parata & omninò resoluta est se ipsam
 ficere : utique simul perituro foetu, nec alio
 do ab hac voluntate revocari potest ? Tangit
 hîc alia communis quæstio in materiâ de scanda
 lo : an volenti facere majus malum, liceat
 re minus ? Ad quam ex communiori sententiâ
 quam sequuntur Sanchez l. 7. de Matrim. c. 1.
 11. n. 14. & Lug. eadem disp. 19. sect. 2. §. 2.
 pro nunc breviter respondeo, quòd sic.

autem est (inquit Lugo) quia consilium illud non est absolutum, sed conditionatum explicitè, vel implicitè, scilicet, si unum ex his facturus es, fac hoc minus, & non illud gravius: quod quidem verissimè & rationabiliter consulitur: quia ex duobus malis minus malum est eligendum. Ita ille: applicatio ad calum nostrum clara est.

Consentiens, approbans, ratum habens.

Consentiens autoritative, aut ad suo nomi-
ne, sive intuitu procurandum abortum, vel
quodvis homicidium patrandum, utique peccat
gravissimè contra justitiam, & effectum secuto,
homicidii, irregularitatis & excommunicationis
in nostro casu (vel alio, quo ab homicidâ incur-
renda est) reus erit: taliter enim consentiens ve-
rè moraliter influit in effectum, quippe non nisi
dependenter à suo consensu secuturum; imò æ-
quiparatur mandanti: Omnis enim volens ali-
quid fieri propter se ipsum, & satisfactionem vo-
luntatis suæ, *mandans* censetur, quibuscunque
verbis utatur, ut observat Bartholus *in leg. non*
solum ff. de Injur. Quin etiam ex communi
DD. sententia, ad irregularitatem incurrendam
sufficit consensus tacitus: ut si cui affirmanti se
in gratiam tui inimicum tuum occisurum, aut
puellæ à te imprægnatæ abortum procuraturum,
si ipsa puella à te imprægnata tibi dicat, se, si ve-
lis, abortum procurare velle, &c. credas, & ta-
ceas, nec abnuas, vel contradicas, aut cum possis,
non impedias, &c. *Nam etiam tacens consenti-*
re videtur, reg. jur. 43. in 6. Saltem quando agi-

tur de ejus favore vel commodo. At certum videtur talem tacitum consensum in abortum minimè sufficere ad incurrendam censuram. Sicut enim tacens enim nullo proprio sensu dici potest procurare abortum.

- 733 Immunis ergò à prædictis pœnis omnibus, atque etiam casu reservato Episcopali, est natus consentiens vel complacens in abortum perpetrandum, aliudve homicidium perpetrandum, alio absque ullo sui intuitu, nec ullo modo in nomine vel commodo, absque aliâ positiva operatione, favore, vel auxilio (secus àque obligatione justitiæ impediendi, in communis sententia, de quâ mox n. 735.) Ratio clara est quia, ut supponitur, talis consensus nullo modo influit in abortum vel homicidium; quippe qui eodem modo & motu fieret sine ullo consensu, merè per accideus adveniente: neque ad tale consensum ullo jure facta est extensio irregularitatis vel excommunicationis, nisi ad summum Canonis: *Si quis suadente. c. Quanta. de sent. excomm.* respectu Rectorum Ecclesiæ, de quibus rursus inferius. Multò magis ergò eadem ratio à prædictis pœnis immunis erit, qui abortum vel homicidium non suo nomine, sed ve intuitu factum ab alio, postea consensu subsequenti solummodo probat, laudat, commendat, & velut ratum habet: propriè enim non potest tunc ratificare, nam *Ratum quis habere non potest, quod ipse nomine non est gestum.* Reg. jur. 9. in 6. *Quia cum quis. de sent. excomm. ibid.*

Sed neque eam irregularitatem, aut excom-
 municationem ullam (exceptâ solâ excommu-
 nicatione Canonis ob percussione[m] vel occisio-
 nem Clerici) incurrit, qui abortum, vel quodvis
 homicidium etiam suo nomine, sive causâ jam
 pertratum ab alio, postea solum ratum habet, ap-
 probat, commendat, imò & remunerat. Ita con-
 tra *Navarr. Sylvestrum, Molinam*, alios apud
Dianam mox citandum communior & verior
 sententia DD. quos latè recitat & sequitur Dia-
 na *part. 4. tract. 2. resol. 13. Laym. lib. 3. tract.*
3. c. 4. n. 6. Lugo disp. 19. de just. sect. 2. num.
34. Ratio est; quia irregularitas, excommuni-
 catio, & similes pœnæ non imponuntur, nisi ob
 delictum commissum, vel cooperationem ad il-
 lud: is autem, qui solum ratum habet abortum
 vel homicidium jam antea commissum ab alio, non
 potest dici illud commississe, vel ad illud coope-
 ratus esse. Et universaliter: Pœna decreta in ali-
 quod delictum non comprehendit illius ratiha-
 bitionem: nisi in casibus jure expressis. Extendi-
 tur autem solum excommunicatio Canonis ad
 ratihabentes percussione[m] vel occisione[m] Cle-
 rici cit. c. *Cum quis. De sent. Excomm. in 6.* nul-
 libi autem facta est talis extensio quoad irregula-
 ritatem vel alias excommunicationes vel pœnas,
 neque etiam in rigidissimâ Constitutione Sixti-
 nâ quoad nostrum casum. Regula juris 10. in 6.
Ratihabitionem retrahi, & mandato non
est dubium comparari: habet quidem etiam lo-
 cum in delictis quoad culpam, sed certè non
 quoad

quoad poenas ordinarias, si ipsum jus vel superior aliter non disponat. Vide Lugo *cit. n. 33*.

Permittens, non impediens.

735 **I**regularitatem non incurrit, quisquis sine ex iustitia, sive ex charitate tantum obligatus, purâ omissione merè negativè se habens non impedit abortum procurari, aut quodvis homicidium perpetrari. Ita (contra communem & velut torrentem Doctorum & scripturum, quos congestos videre potes apud moralizandos, & sequitur Laym. *cit. c. 4. n. 7.*) probabilissimè & contra infinitos scrupulos salubriter docent, Vasquez, Turrianus, Joannes Positivus, aliisque citatis probabile censent Card. Lugo *disp. 10. de Just. sect. II. n. 219. & 222. Diana p. 4. tr. 2. resol. 7. & 8. & p. 7. tr. 5. resol. 28.* Tamburinus *l. 9. tr. 4. c. 15. §. 9.* Et ratio probabilissima est: quia quamvis obligatus ex iustitia impedire, & non impediens homicidium, peccet contra iustitiam, & sit causa homicidii moraliter imputativè, quatenus propter debitum iustitiæ neglectum, imputatur ei, ac influeret, etsi realiter & positivè minime influat, & quia propter idem debitum iustitiæ neglectum privat alterum occidendum jure suo in re necessaria ad sui defensionem, meritò etiam succedere debeat in debito restitutionis in defectum principalis patratoris. Attamen non est homicida propriè, nec causa homicidii realiter & positivè, sed merè negativè, & imputativè tantum.

tum, ut dictum est, nimirum non defendendo, quem defendere tenebatur. Jam sic: Non est ponenda irregularitas, nisi in jure sit expressa *ex cit. c. 1s, qui in Ecclesia.* atqui sacri Canones statuentes irregularitatem homicidio nunquam exprimunt negativè non impedièntes, sed cooperantes tantum: quare cum leges illæ pœnales in materia odiosa strictè interpretari debeant, solum intelligi debent de cooperante realiter & positivè per influxum aliquem realem vel moralem positivum ad homicidium, & minimè debent extendi ad improprie prorsus, negativè, & imputativè cooperantes. Neque his adversatur Alexander III. *c. sicut dignum. §. Illi autem de homicidio.* dicens: *Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberavit, eum occidit.* Nam certè hæc verba, in ordine ad irregularitatem contrahendam, non potes accipere in sua generalitate, prout reverà sonant: sic enim necessariò comprehendes etiam ex charitate tantum obligatum impedire, contra omnes. Ergò pro tua lubentia restringis ad solos obligatos ex justitia impedire? Et cur non longè rationabiliùs cum Cardinale de Lugo *disp. 19. sect. 3. n. 99. in fine:* ex ipso contextu intelligis de præsumpta voluntate & favore præstito, & restringis ad non impedièntes, non merè negativè se habendo, sed positivè aliquo modo cooperando? nam ex illis verbis imediatè infert Pontifex: *constat ab homicidii eam immunem non esse, qui occisoribus contra alios opem prestare venerat: nec caret*

scrupulo societatis occulta, qui manifesto fa-
nori desinit obviare. Sic ibi.

736 Multò minùs excommunicationi Sixtus
 subiacebit ejusmodi seu Clericus seu laicus, me-
 rè negativè non impediens abortum procurari,
 etiam foetus ex se geniti. Pater enim, sive ex
 justitia, sive ex pietate & officio paterno tan-
 tùm teneatur ad tuendam vitam prolis, non ta-
 men hic concurrat, nec cooperatur ullo modo
 positivè, sed solum merè negativè, non deter-
 dendo, quem defendere tenebatur: Sixtus autem
 sua constitutione solum complectitur pro-
 rantes, & aliquo tandem modo positivè coope-
 rantes ad abortum, nullo autem verbulo solum
 non impediens indigitat. At, inquit: nonne
 talis imprægnando mulierem, præsertim in-
 tam, scienter coniecit eam in eas angustias, ut
 aut foetum ab ipsa extinguere, aut famæ jacturam
 pati necesse esset? ergo, si non impediatur, manet
 vera causa, & ideo reus homicidii. Nihil con-
 traria me. Jam enim egredieris limites puræ omis-
 sionis, in non impediendo. Habeas ergo (per
 me licet) pro irregulari ex homicidio indirecto
 causato, de quo mox infra: at non habeas pro
 excommunicato ex abortu procurato: id enim
 ex terminis sæpè dictæ Constitutionis evincitur
 nunquam.

Atque idem sentiendum de non impediens
 homicidium quodcunque, cui decreta est ex-
 communicatio, nisi illa speciali jure extende-
 retur ad non impediens, prout extendi videretur.

tur excommunicatio Canonis, adeos qui non impediunt violentas manus injicientes in Clericos, Rectores Ecclesiarum c. *Quanta. de sent. excomm.* ubi ait Pontifex: *facientes & consentientes in pari pœna plectendos Catholica condemnat Authoritas. Eos delinquentibus favere interpretamur, qui, cum possint, manifesto sceleri desinunt obviare:* Sed cum Glossa *ibid.* benè respondet Lugo *suprà n. 99.* sermonem esse de iis, qui ex officio tenebantur impedire; quorum perindè consensus expressus vel tacitus ex omissione resistentiæ præsumptus aliquo modo influat in delictum, juxta dicta *suprà n. 732.*

Manet immunis & ab irregularitate, & ab ex-737
communicatione, aliisque pœnis Sixtinis, sive ex charitate, sive ex justitia obligatus, qui non impedit abortum procurari, aliudve homicidium patrari, etiam malitiosè, ex maligno affectu interno volens, intendens, optans omninò abortum fieri, vel istum hominem occidi. Ratio est: quia solus malignus affectus internus de se nullo modo influit in effectum, neque extrahit omissionem impediendi ex suo puro esse negativo: ergo ratio nostra *suprà* allata adhuc manet in suo vigore. At, quid si alium sive ex charitate, sive ex justitia obligatum & jam paratum ac volentem maximè impedire procuracionem abortus, aut alterius hominis occisionem, tu impius homo maligna dissuasionem, maximè per vim vel fraudem impedis, ne impediat, & sic

sequatur effectus, erisne irregularis? Omnia
eristu: & non erit alter persuasus non impedi-
ens. Ne mireris: Nam alter licet immediatim
se habeat ad abortum vel homicidium, tamen
merè negativè se habet, purâ omissione, cui
SS. Canonibus non est imposita irregularitas:
at verò tu maligne dissuasor, etsi remotius ab-
beas ad abortum vel homicidium, habes tamen
te positivè maximè, per actum dissuadendi, et
que positivè influis in mortem secutam, ex
dissuasione: cui actui positivo & cooperatio-
clarè conjuncta est irregularitas à Sacris Cano-
nibus. Ita Suarez, Sayrus, Vega, Megala apud
Dianam p. 4. tr. 2. resol. 7. in fine (sed dis-
tinentem cum Avila & Laymanno supra citato,
& tenet etiam Tamburinus cit. tr. 4. c. 15. §.
n. 10. At nunquid in nostro casu etiam censura
Sixtinæ subiacebis? Credo omnino, quod licet
Nam certè positivè præstas saltem favorem ad
abortum: favorem autem præbentes clarè ex-
primit dicta Constitutio.

SECTIO IV.

Abortus idem casualiter vel dubiè causatus

SUMMARIUM.

739. Abortus casualis, indirectè voluntarius quando
peccatum?
740. An pœnas incurrat dans operam rei licitæ?
741. Vel rei illicitæ?
742. Ac etiam mandans, vel suadens talem rem vel actio-
nem licitam vel illicitam?
743. Ex abortu casuali mixto indirectè tantum volun-
tario non incurritur excommunicatio, sive quis
operam rei licitæ, sive illicitæ.

Secl. IV. De abortu fetus animati. 747

744. Ex abortu merè casu & simpliciter involuntario nulla pena incurritur.

746. Nisi actio alia ea ipsa ratione sit prohibita, ut Clericis & Monachis usus Chyrurgia.

747. Aut hic & nunc nimis periculosa.

748. Quid de abortu vel homicidio merè casuali ex errore facto?

749. Pro abortu vel homicidio dubiè causato ponuntur tres regule quoad penas.

A Bortus casualis generatim dicitur, qui fit⁷³⁸ vel sequitur ex actione aliqua vel omissione præter directam operantis intentionem, ideòq; directè saltem & in se involuntariè. Et hinc dicitur alius *casualis mixtus*, & indirectè in sua causa adhuc voluntarius, cum quis scil. aliquid agit, undè prævidet, nec tamen satis præcavet abortum secuturum: sic enim partim casualis est, quatenus fit præter directam intentionem operantis: partim adhuc voluntarius est in sua causa indirectè: qui enim vult agere aliquid, undè prævidet, nec præcavet alterius mortem causandam, eo ipso indirectè, in sua causa volita vult ipsam mortem. Alius est abortus merè casualis & simpliciter involuntarius, qui fit præter omnem directam & indirectam operantis intentionem, cum quis nimirum aliquid agit, ex quo nec prævidet, nec prævidere debuit abortum secuturum: aut si quid periculi prævidet, illud sufficienti diligentia adhibita præcavere studuit. Tandem dubiè causatus abortus potest esse dupliciter. Primò sic: ut dubitetur de ipso corpore delicti, sitne revera ex alicujus actione abortus secutus, nec ne?

Secundum

Secundò sic : ut constet de corpore delicti le abortu secuto, dubitetur solùm de causalitate le efficacia cooperationis ad illum effectum. R postea exemplis manifesta fiet. Pro re & Jurim & Opinionum varietate valdè perplexa & intricatâ, quoad irregularitatem, aliasque penas incurrendas, dabo pro coronide tres Regula fortè Confessario non inutiles. Loquimur in pte de abortu fœtus animati : Eadem autem omnia sunt de quolibet homicidio illicito, mortaliter, causaliter, & dubiè causato.

Abortus casualis mixtus, indirectè voluntarius.

739 **E**ST peccatum mortale, vel veniale, pro tione majoris vel minoris, & periculo causando, & culpæ vel negligentia in cavendo ac proindè mortale erit, & irregularitatem inducet, quando actio de se est efficax & periculosa ad abortum vel homicidium causandum, & culpa seu negligentia in cavendo lata seu gravis est : secus, si actio de se non ita periculosa, aut licet periculosa, culpa tamen in cavendo levis sit : sive deindè aliquis det operam rei licitæ, seu illicitæ : sive in aliâ, sive in ipsâ materiâ homicidii. Ratio peccati clara est : Quandocunque enim aliquod opus directè facere illicitum est, etiam per se illicitum erit illud indirectè facere, quia prævisi causam voluntariè ponendo, nisi urgentissima causâ ita operantem excusans moralitatem cooperationis tollat, & permissionem justâ efficiat, ut *supra* n. 711. & 712. admissum est : irre-

irregularitate autem meritò puniunt Sacri Canones, non tantum homicidium voluntarium in se, sed omnem etiam actionem ad homicidium culpabiliter concurrentem: atque adeò etiam abortum aliudve homicidium casuale indirectè & in suâ causâ voluntarium, ut liquidò constat variis textibus *tit. de homicidio*. partim infra adferendis: & signatè exprimit Canon XI. *de cetero noveris, quòd Diaconus, qui homicidio causam dedisse videtur, non videtur ad Sacerdotium promovendus.*

Quando quis dat operam rei licitæ quantumvis periculosæ ad prævisum abortum vel homicidium causandum, effectu secuto, tunc solum irregularitatem contrahit, si culpa in cavendo lata, gravis & mortalis fuit, aliàs non. Ratio est: quia hæc irregularitas est ex delicto; sed non est verosimile gravissimam irregularitatis pœnam esse impositam delicto levi & veniali tantum. Cum ergò in ipsâ actione licitâ, quæ est causa abortus vel homicidii, nulla sit culpa, requiritur, ut ex parte negligentia cavendi culpa sit gravis & mortalis. Exempla habes, & hac ratione intelliges. in *Jure c. Presbyterum. de homicidio*. ubi pronuntiatur irregularis Presbyter, qui causâ disciplinæ percussit puerum in capite, undè postea mortuus est: quia nimirum correctio fuit immoderata cum lata culpa. *Etc. continebatur ib.* declaratur irregularis Diaconus, quòd, dum falce præcinctus, colluderet cum laico, & hic victor, juxta conditionem, ludi, ejus tergo velut inequi-

quitaturus infiliens, ejus falce graviter vulne-
tus objerit: imputabatur enim in culpam latam
quod gnarus conditionis ludi, falce non per
deposita colludens, non caverit periculum,
rectè notat Filliucius *tr. 20. c. 3. q. 3.* Idem dicitur
in nostro casu similiter eveniente: ut si pater
vel parens mulierem vel filiam prægnantem
stè castigans; modumque culpabiliter exco-
ei abortum causet: si maritus in copula cum
uxore prægnante incautâ violentiâ foetum ex-
tinguat, vel abortiri faciat, &c. Idque à foris
dicendum erit in copulâ illicitâ cum prægna-
te. Quinimò universaliter: quando quis dat
operam rei illicitæ de se periculosa vel effica-
ad abortum vel homicidium prævisum cau-
dum, non semper requiri culpam latam & mor-
talem, sed sufficere sæpè levem & veniale in co-
vendo negligentiam ad irregularitatem contra-
hendam sentiunt satis communiter Doctores
apud Laym. *cit. tr. 3. c. 10. n. 4.* consentientes
ex eo quod longè facilius incurratur irregulari-
tas, quando quis dat operam rei illicitæ, quam
cùm quis opus licitum exercet, ut significat
passim Canones *c. Ad audientiam* & *seq.*
Cum ergò in actione licitâ requiratur culpa gra-
vis, consequenter in actione illicitâ sufficet etiam
culpa levis. Sed stat sententia.

741 Etiam cùm quis dat operam rei illicitæ, sive
in aliâ, sive in ipsâ homicidii materiâ, etiam
periculosâ, nunquam in foro conscientie in-
curritur irregularitas ex delicto homicidii
(sua).

casualis, nisi culpa seu negligentia in cavendo homicidio lata & mortalis fuerit: ut proinde tutò nemo se censeat irregularem in foro conscientiae, nisi delictum commissum sit mortale in ipso genere homicidii. Ita *Henriquez*, *Avila*, *Suarez*, *Coninck*, aliisque citatis Tamburinus hinc c. 15. §. 2. a. n. 12. eamque doctrinam probabilem & in praxi tutam censet ipse Layman l. c. Ratio est: quia irregularitas ex delicto homicidii casualis per Sacros Canones non inducitur ex eo, quòd opus in se licitum vel illicitum aut periculosum sit: sed ex eo, quòd ex tali opere culpabiliter inferatur mors homini; æquitas autem non patitur, ex levi solùm culpā induci pœnam tam gravem. Discrimen ergò illud, an homicidium sequatur ex actione licitā vel illicitā pertinet solùm ad forum externum ad hanc ipsam culpam discernendam: nam in foro externo præsumi solet eum, qui operam dedit rei illicitæ, ex quā homicidium secutum est, non nisi latā culpā causam homicidii præbuisse: ex quā præsumptione c. *sicut ex literarum, de homicid.* Pontifex meritò pronuntiavit irregularem Presbyterum illum, qui mulierem gravidam per ludum incautè zonā traxit, abortu indè secuto: meritò enim præsumpsit gravem culpam & temeritatem, & fortè etiam directam abortus procurandi intentionem, ut ex contextu videtur innui: atque ita in similibus casibus in jure repertis. Et universaliter: si des operam rei illicitæ valdè periculosæ ad abortum vel homi-

homicidium causandum v. g. mulierem gra-
dam atrociter verberando ex iracundiâ, homi-
nem fuisse vel ensẽ cæsim in capite feriendo, &c.
semper in foro externo pronuntiandus etis
regularis : idque ex delicto homicidii voluntari
potius, quàm casualis, ut infra de abortu
casuali rursus notabo. Atqui in foro conscientie
præsumptio cedit veritati : ergo cuicumque
etiam illicitæ & periculosæ dederis operam, o-
quâ præter intentionem tuam secutus est abor-
tus, vel aliud homicidium, si tibi constet culpam
gravem & mortalem non intercessisse in cavendo
homicidio, sed levem & venialem v. g. inco-
vertentiam, præcipitantiam, &c. tunc in con-
scientiâ ne censeas te irregularem (quidquid
præsumatur in foro externo) sed, seculo scien-
dalo, poteris te gerere tanquam liberum ab ir-
regularitate ; quemadmodum & econtra, si ex-
teriorius iudicetur quidem nullam fuisse culpam
vel satis levem, tu autem conscius tibi sis gravi-
ter deliquisse, obligaberis ut verum irregularem
te gerere abstinendo à Sacris, &c. Vide Suarez
de cens. disp. 45. sect. 5. Denique in dubio, an
culpa illa gravis vel levis fuerit in cavendo abor-
tu vel homicidio de facto certò secuto, omnino
præsumendum te irregularem colliges *infra*.

749. Regulâ 1.

742 Idem porrò dicendum de abortu vel ho-
micidio casuali moraliter causato, iussu
consilio, inductione : Ut si v. g. mulierem

prægnanti mandes, vel suadeas actionem periculofam, gestationem gravis ponderis, ascensum arduum, saltationem immodicam, &c. ex qua prævides, & gravi culpâ non præcaves abortû securum. Et universaliter: quicumque alteri mandat, suadet, consulit, vel quomodolibet inducit ad actionem aliquam, seu licitam, seu quomodolibet illicitam, ac de se periculofam, ex qua prævidet, suspicatur, vel subdubitat, nec tamen sufficienter præcavet, secururam mortem alterius tertii; eâ securâ irregularis erit, si culpa in cavendo gravis erat: alias non. Et sic intelliges c. ult. de homicid. in 6. *Qui mandat aliquem verberari (licet expresse inhibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur) irregularis efficitur, si mandatarius fines mandati excedens, mutilet, vel occidat: cum mandando in culpa fuerit, & hoc evenire posse debuerit cogitare.* At quid si mulierî prægnanti suadeas, vel offeras ad abortum procurandum pharmacum nimis acre, undè continget matrem simul cum foetu extinguî: erisne bis irregularis ex duplici homicidio, uno voluntariò foetus, altero casuali matris; similiter si alicuî mandes vel suadeas occidere alterum, duellum inire, &c. contingat occidi ipsum mandatarium vel suatum, cum id posse contingere certè prævideris, nec sufficienter præcaveris, etsi non intenderis, erisne adhuc irregularis? Affirmant communius &, sine dubio probabilius ac tutius DD. Suarez, Navarr. Coninck, Sayrus,

aliisque citatis Diana p. 4. tr. 2. resol. 11. eo quod
hujusmodi actiones de se sint periculosa ad ho-
micidium, illud que illicitè causent. Negu-
verò non improbabiler Turrianus, Har-
dus. Joan. Prapostus, quos citat & approbat
Lug. disp. 19. sect. 2. §. 2. n. 4. Ratio est: quia aliud
est mandare vel consulere, ut quis occidat,
quod, effectu secuto, semper secum trahit in-
regularitatem ex claro jure. Aliud est, manda-
do vel consulendo alterum solum periculo
mortis exponere, quod nullo claro jure secum
trahit irregularitatem. Excipit tamen testi-
mè Lugo *ibidem*, nisi quis eo animo & directè
intentione mandatum vel consilium dedisset al-
teri, ut ea occasione ipse occideretur: Quia enim
ratione David occidit Uriam gladio filiorum
Ammon? hoc tempore sine dubio futurus irre-
gularis.

743 Ex abortu casuali mixto indirectè tantum &
in causâ voluntatio non incurritur excommuni-
catio Sixti V. si quis det operam rei licitæ, sive
illicitæ, & non sine gravi culpâ in cavendo, dum-
modò directè non intendat. Ratio est: quia ab-
ortus casualis quantumvis culpabiliter causatus,
directè tamen minimè intentus, non potest ta-
men dici *voluntariè procuratus*, seu *studius*
quasitus, qualem solum suo fulmine ferit Sixtus
Pontifex: Eademque est ratio de reservatione Cle-
mentis VIII. pro Religiosis: imò & Episcopali
pro Diocesanis. Non ergo eam censuram
reservationem incurrit parens vel maritus filium

vel uxorem prægnantem, sive justæ punitionis causâ, sive ex iracundiâ graviter percutiens non sine gravi culpâ, & prævisô abortûs periculo postea secuti, si eam non intendit. Neque maritus cum uxore, vel alius cum fœmina prægnante copulam nimîâ vehementiâ exercens abortu indè secuto, si eum minimè intendit, sed solum explere libidinem voluit. Quia licet talis fuisset in culpâ mortali, respectu abortûs causati, atque idè irregularitatem ex delicto abortûs casualis minimè effugiat; non tamen diceretur procurare abortum: verbum enim ipsum *procurare* significat studiosè & ex industriâ quærere, idèque directè & in se velle abortum. Atque propter eandem rationem nota hîc obiter, Episcopum posse dispensare in irregularitate ex eo abortu, sicut & quolibet homicidio casuali occulto indirectè tantum voluntario. Nam & Sixtus V. solum loquitur de abortu *voluntariè procurato*: & Concilium Tridentinum in facultate concessa Episcopis solum excipit *homicidium voluntarium*: quale simpliciter non potest dici casuale indirectè & imperfectè voluntarium: ut si mandes alterum iniquè verberari, mandatario excedente & occidente: si provocatus ad pugnam solum animo percutiendi accessisti, postea verò præter intentionem, ne occidereris, occidisti, &c. Ita Navarrus, Henriquez, Suarez, aliisque citatis Filliucius tr. 20. c. 3. q. 11. Layman. c. 12. assert. 4. in fine; rectè

addens, hanc resolutionem etiam servire po-
 Parochis, quibus homicidia reservari solent.
 tamen in conscientia foro consentienti boni
 credere possunt, siasserat, non habuisse se pro
 positum occidendi, sed solum v. g. revocandi
 postea verò necessitate compulsus occidisse,
 ne ipsemet occideretur, ejusmodi peccatum
 non debet reservatum censi, praesertim
 occultum sit; sin verò notorium, consuetudine
 plerumque, ut examini Episcopi relinquitur.
 tur. Sic Layman. Eademque erit ratio in
 stro casu, ut jam innui.

Abortus merè casualis, simpliciter involuntarius.

744 **S**Equens nimirum ex actione alicujus seu licita, seu illicita, sed aut nullo modo praesentius, aut, si quid periculi praevisionem, sufficientem diligentiam adhibita, ne sequeretur, praecautum nec peccatum est, neque inducit excommunicationem Sixti V. sed neque irregularitatem, nisi forte in uno casu. Ratio clara est: Quia ubi nullum est voluntarium, nullum potest esse peccatum, & ubi nullum peccatum, nulla debet esse poena, praesertim censura: & quoad irregularitatem etiam certum est, quando quis dat operam rei licitae, v. g. Medicus medendo, maritus cognoscendo foetum in matris utero, si debitam adhibita diligentiam cavendo, nihilominus sequatur abortus, ex contrario Jure in simili. c. *Dilectus*. & seqq. de *Homo. id.* Atque etiam omnino verum est, quando quis dat operam rei illicitae, saltem non nimirum

periculosa ad abortum vel homicidium cau-
sandum. Ita communior Doctorum, quos ci-
tant, & sequuntur Filliucius *tr. 20. c. 3. q. 8.*
Tannerus *p. 3. disp. 6. dub. 11 n. 116.* Layman.
c. 10. n. 1. & 3. Dianap. 4. *tr. 2. resol. 20.* Ra-
tio est: Quia hæc irregularitas non incurritur,
nisi intercedat culpa homicidii: At in nostro ca-
su nulla est culpa homicidii: licet enim quis
peccet exercendo opus illicitum, abortus tamen
vel homicidium inde secutum est ei simpliciter
involuntarium, quippe de quo aut nullo modo
cogitavit, aut si cogitavit, debitam cavendi di-
ligentiam adhibuisse supponitur.

Contrarium tamen universim docent gra-748
vissimi Doctores, Navarrus, Covarruvias,
Sanchez, Valentia, alii permulti apud Tanne-
rum & Djanam citatos, probantque ex Jure.
c. Dilectus. c. Joannes. c. ult. eod. tit. ubi de-
cernitur, eum, qui dando operam rei licitæ adhi-
bita debita diligentia, homicidium casualiter fe-
cit, non esse irregularem: ergo à contrario ar-
gumento inferunt; omnis, qui dando operam
rei illicitæ homicidium fecit, irregularis erit: quod
argumentum, licet non apud Dialecticos, ta-
men apud Canonistas valere, ait Navarrus *c. 27.*
n. 219. Verum quidquid alias apud Canonistas
valeat illud argumentum à contrario sensu,
certè non debet valere in nostro casu; quia irre-
gularitas non incurritur, nisi in casibus Jure ex-
pressis; atqui contrarius ille sensus in illâ gene-
ralitate nullibi expressus est in Jure, quin oppo-
situm

fitum apertè colligitur ex c. *Quantum* ubi Pontifex declarat, eum, qui caballos, etiam si furtivos, abduxit, à quibus mulier collisa ortum fecit, furti quidem reum esse, attamen *voluntas illius non agnoscitur perniciose fuisse, non potest addici, & occidi per leges*; quam mirum (ut notat Glossa ibidem) mulierem, sibi caveat pramonuit: aut fortè periculum omninò non advertit. Quidni eadem sit ratio de irregularitate ex delicto? Videamus ergò, ut aliquid saltem particulare exprimatur in Jure.

746 Communis exceptio est: nisi actio aliqua ipsâ ratione illicita seu prohibita sit in Jure, quod cum periculo mortis inferendæ conjuncta esse soleat: quâ ratione Clericis & Monachis in Sacris constitutis graviter prohibetur usus chirurgicæ per sectionem, & adustionem *sententiam, ne Clerici vel Monachi, ubi inter alias prohibitiones cooperationis ad mortem dicitur. Nec ullam Chyrurgiam artem Subdiaconus, Diaconus vel Sacerdos, exerceat, adustionem vel incisionem inducit.* Atque adeo, si contra hanc prohibitionem Clericus vel Monachus in Sacris constitutus exerceat Chyrurgiam per incisionem vel adustionem etiam omni adhibita diligentia & cautela, ne mors sequatur, ea nihilominus præter omnem intentionem mere casualiter secuta, irregularis erit, secundum Doctorum communem consensum & intellectum. c. *Tua nos, de homicid.* ubi Pontifex requisitus, Atne irregularis, & à Sacris arcendus quidam

Monachus Chyrurgicus, qui mulieris tumorem guturis curare volens ferro incidit, expresse pramonens, ne se vento exponat, ne forte ventus subintrans causam mortis adferret: illa neglecto salutari mandato, messis causâ, vento se exposuit, eoque intrante scissuram, multum sanguinis effundens diem suum obiit (En tibi, omni adhibitâ cautelâ homicidium merè casuale & omninò involuntarium. Simile quid facile posset contingere in nostro casu quoad abortum) Respondit Pontifex: *Fraternitati tuæ respondemus, quòd licet ipse Monachus multum deliquerit alienum officium usurpando, quòd sibi minimè congruebat: si tamen causâ pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in arte Chyrurgia, omnemque studuit, quam debuit diligentiam adhibere, non est ex eo, quòd per culpam mulieris contra consilium ejus accidit, adeò reprobatus, quòd non post satisfactionem condignam, cum eo misericorditer agi possit, quòd Divina Officia valeat celebrare; alioquin interdicienda est ei Sacerdotalis Ordinis executio in rigore.* Sic Pontifex. Quamvis autem tale non sit verum formale homicidiũ, censetur tamen homicidium ex interpretatione Juris, ob reverentiam Sacrorum, ad irregularitatem inducendam sufficiens, ut notat Filliucius cit. q. 10. Nihilominus talem adhuc ab irregularitate non improbabiler liberant Coninck, Joannes Praepositus, eosque citans Tamburinus hic c. 15. §. 4.

num. 11. & licet ante pluribus locis contrarium tandem etiam secutus est Diana *part. 11. res. 7. resol. 8.* apud eundem. Idque ex alio diverso intellectu illius apicis, quem suggeret Gladius *ibid. V. alioquin*, id est, *si non erat peritus, non adhibuit diligentiam, quam debuit, aut ex cupiditate fecit*: tunc scilicet *dicenda est ii sacerdotalis Ordinis excommunicati in rigore*: ergo alias non, si erat arte peritus, adhibuit debitam diligentiam, &c. Sed in premissis ego non ausim recedere à communissimo intellectu illius Sacri Canonis.

647 Exceptio alia necessaria est: nisi actio illa licita de se, aut in his circumstantiis personarum, loci, temporis, instrumentorum &c. hic & nunc adeò sit periculosa ad abortum vel homicidium causandum, vel ita connexa cum periculo abortus vel homicidii, ut nemo nisi stultus vel mentis impos exerceat talem actionem, quin velit occidere vel abortum procurare; sed adeò ut peccet contra jus naturæ præcisè ratione periculi occidendi, cui ita operans hic & nunc se exponit: ut si ferias punctim circa periculis, casum in capite, si fuisse percussas in capite præsertim personæ teneræ vel pueri, aut in nostro casu ita vehementer percussas, tundas, terreas mulierem gravidam, ut percussio vel metus incussio adeò sit manifesta causa abortus vel mortis, ut percussas vel metum incutens cujusvis prudentis arbitrio reputetur, perinde ac si abortum vel homicidium vellet ac intendere.

tet (ut benè explicat Molina *tomo 4. tractat. 3. disp. 3. num. 6.*) secuto abortu vel homicidio, utique omnium calculo pronuntiandus erit irregularis, idque ex delicto homicidii voluntarii, non casualis. Quamvis enim eo casu, tu directè actu formali & explicitè non intenderes occidere, vel abortum procurare, sed solum v. g. acrem vindictam sumere: Attamen ipso facto (nisi stultus sis) tacitè vis, & semper præsumeris in causâ tam periculosâ voluisse malitiosè ipsum abortum vel homicidium; etenim impossibile videtur, quòd homo mentis compos tunc periculum tam manifestum non advertat: & si advertas, nec caveas imò nec cavere possis, nisi desistendo ab actione tam periculosâ, nec tamen desistas, quid tandem aliud velle potes, quàm occidere? Posito tamen raro casu, quo talia agendo, bonâ fide reverâ nullum mortis periculum advertens, aut quid advertas, sufficienti cautelâ excludere conatus, abortum vel homicidium revera nullo modo intendisses, coram Deo & in conscientia te non fore irregularem, cum aliis meritò pronuntiat Tamburinus *t. 15. §. 2.* Nam in foro externo te semper præsumendum irregularem non est dubium, ut in simili innui *supra num. 741.*

Tandem quid de abortu vel alio homicidio ⁷⁴⁸ merè casuali ex errore facto? Titius adulter, præter uxorem etiam ancillam imprægnavit, sed ad evitandam infamiam, & pœnas, potior nem abortivam præparavit ancillæ: quæ contra

eius intentionem per errorem potata ab una
 pręgnante, eam abortire fecit fœtum diu
 matum. Cajus venenum paravit inimico, &
 simili errore, potatum ab alio amicissimo, cum
 brevi extinxit, & ita in similibus? Certe
 talem non committere homicidium formaliter,
 ac proinde ex illo homicidio merè casuali
 & materiali, nec in casu nostro, aut si alius
 ecclesiasticus Clericus fuisset, excommunicationem
 Sacerdoti V. vel Canonis incurrere. Communis
 Sanchez l. 9. de Matrimon. disp. 32. n. 27. Molina,
 Coninck, Fragosus, Fagundes, Portellus
 eosque citans Diana part. 9. tract. 4. resolut.
 31. Tamburinus l. 6. Decalogi c. 4. §. 3. num.
 26. Ratio est; quia quamvis talis principali
 intentione procurandi hunc abortum, aut occi-
 dendum hunc hominem, peccaverit gravissime,
 alius tamen abortus secutus, aut aliud homici-
 dium est ei simpliciter involuntarium, ideoque
 sicut à culpa, ita & à pœna homicidii vacans.
 At quid si uxor potionem illam potasset marito
 inspiciente, sed monere vel contradicere non
 audente? Idemque est in alio casu veneni pota-
 ti. Resolvit optimè Lugo disp. 8. de iust. §. 6.
 num. 86. in simillimo casu sibi proposito, his
 omnino verbis: Quidam ut alium occideret,
 cum veneno infecit, quam illi in prandio ap-
 posuit: quidam autem, qui proximè affidebat,
 licet venenatę pulchritudine allectus, eam vi-
 cino arripuit, quod dum delinquens adverteret,
 dissimulavit, ne se ipsum, suumque malefici-
 um

proderet, ac permisit amicum illum comedere, qui postea veneno interiit. Censui hunc non fuisse homicidam vel irregularem: quia periculum non prævidit, & postea non tenebatur, cum tanto periculo impedire damnum; quod cum non fuerit intentum, nec prævisum, non fuit ejus causa, qui sicum venenavit, sed per accidens & præter intentionem evenit, licet ex actione illicitâ & injustâ erga illum, quem occidere volebat, non tamen injustâ erga eum, qui occisus est. *Hæc Lugo.* Eadem omninò ratio est de potione ab uxore, vidente marito, potata. Eademque ratione resolvendum de mandante vel procurante abortum fieri vel homicidium per alium, si mandatarius, vel commissarius per errorem aliam pro alia abortire faciat, alium pro alio occidat: eoque casu à mandante non incurrì irregularitatem ex voluntario homicidio indispensabilem Episcopo, responsum est à Cardinale Caraffa Episcopo Hieracensi anno 1587. ut habetur in novissimis editionibus Concilii Tridentini *ad Sess. 14. c. 7. de reform.* Pro abortu, vel quovis homicidio dubiè causato.

REGULA I.

Quoad Irregularitatem.

Quandoque constat *de corpore delicti*, 749 seu ipso homicidio factò ex aliqua tua actione vel cooperatione, quando nimirum certum est, factum animatum abortitum, aut alium modo

hominem esse mortuum vel occisum, te alio modo concurrente, dubitatur autem solum, si tua actio vel cooperatio fuerit efficax, vel sufficiens ad causandum abortum vel homicidium, quod fortè etiam aliundè, seclusa tuâ actione vel cooperatione, causatum fuisset, irregularis omninò habendus es, & interim à Sacris abstinerere debes. Ita enim expressè statuunt sacri Canones *rit. de homicidio*. Imprimis c. 12. *audientiam*. Posito casu de Presbytero, pro correctionis causâ famulum cingulo percutiens eultrò, vaginâ cingulo appensâ, elapso vulnere vit, qui postea à vulnere quidem convalescens, superveniente alia infirmitate, obiit. Dubitatur autem, utrum mors ex vulnere, an verò ex morbo superveniente tantum secuta sit, & idcirco Presbyter ut irregularis à Sacris arcendus sit. Respondet Pontifex Clemens III. quòd sic: *si appareat, illum aliâ infirmitate obisse: cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem*. Rursus cap. 18. *Significasti*, posito alio casu de Presbytero, qui furem Ecclesiæ ornamento auferentem ligone percussit, postea à supervenientibus Parochianis cum gladiis & fustibus penitus occisum. Hinc orto dubio: an ex solis percussionibus Parochianorum, an verò ipsius Parochi obierit, ideòque Sacerdos censendus sit irregularis? Respondet Pontifex Innocentius III. *in hoc dubio tanquam homicida debet haberi Sacerdos, etsi fortè homicida non sit, à Sacerdotali Officio abstinere debet; cum in*

Secl. IV. De abortu fœtus inanimati. 765

casu cessare, situtiùs, quam temerè celebrare, pro eo, quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur. Tandem c. penult. *Petitio tua.* Proponit Clericus casum, se cum cæteris Clericis & Laicis occurrissè irruentibus in castrum hostibus Dominicæ Crucis, hinc inde occisis plurimis, se quoque aliquos percussisse, dubitare autem de alicujus occisione, ideoque irregularitate contractâ: Respondet idem Pontifex: *Mandamus quatenus, si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordeat, a ministerio Altaris abstineas reverenter, cum sit consultius in ejusmodi dubio abstinere, quam temerè celebrare.* Ita sacri Canones.

Consimiles casus certæ irregularitatis sub al-760
legatis Canonibus manifestè comprehensi possunt esse varii. Titius v. g. venenum porrexit cuidam, ut interiret, & illo inscio aliud efficacius venenum propinatum fuit: dubitat ergo Titius, an venenum suum efficax fuerit ad mortem, nec ne, an potius alterius venenum solum mortem causârit: secutâ morte irregularis est. Cajus applicavit causam v. g. pharmacum, ad abortum fœtus animati effectum & vero homicidio secuto, postea dubitat, an causa illa vel potio à se applicata fuerit sufficiens & efficax ad causandum abortum, an verò causatus fuerit ex vi alterius causæ, ut violentâ compressione prægnantis: omninò habendus est irregularis. Item si consilium dedisti Titio ad occi-

occidendum Cajum, homicidio jam pat-
 comperis, Titium capitales gessisse inimicitias
 adversus eundem Cajum, eique jam alias mor-
 tem minatum vel machinatum: dubitas ergo
 num is occiderit motus ex vi tui consilii, an so-
 lum ex privata inimicitia; aut similiter in nostro
 casu, suastisti Titiae, à te vel alio imprægnata, pe-
 cere abortum foetus animati, effectu secuto, in-
 telligis eam jam antea abortum attentasse, do-
 bitasque similiter de efficacia tui consilii. Irre-
 gularem te pronuntiant sanè communiter Do-
 ctiores apud Dianam *p. 7. tr. 5. resol. 26.* ex in-
 tellectu eorundem SS. Canonum. Attamen-
 cum Sacri Canones allegati in dubio homici-
 dii irregularitatem statuantes, & in re odiosè
 strictè interpretandi, expressè solum loquuntur
 de homicidio dubiè, sed physicè patrato, ut in-
 tuenti patet, satis probabile est, non debere ex-
 tendi ad homicidium dubiè, sed moraliter tan-
 tum causatum ex tuo consilio, suasu, consen-
 su, in modò dictis & similibus casibus. Ita Tan-
 bur. hic *c. 5. à n. II.* citans Suarez, utrumque
Sanchez, Azorium, Merollam, Gibelinum
Joan. Prepositum, aliosque citantem Dianam
p. II. tr. 6. resol. 24. & 25. (quam partem ego
 nondum vidi.) Ratio jam insinuata est. Irre-
 gularitas enim hæc imponitur homicidio dubiè
commissio: at valde differunt homicidium com-
 mittere, & ad homicidium dare consilium, vel
 moraliter tantum concurrere: ergò probabile
 valde est, eam irregularitatem, utpote poenam

& ideo stricte interpretandam, non extendi ad consulentem & dubitantem, an suo consilio moraliter verè influxerit in homicidium. Et hinc sit

REGULA II.

Quoad eandem Irregularitatem.

Quandocunque non constat, sed verè dubita-
tur de ipso corpore delicti, utrum revera
abortus foetus animati, aliudve homicidium vel
mors hominis ex tua actione vel cooperatione,
seu physica, seu morali, ad causandum illud facta
securum sit, nec ne; post factam diligentem in-
quisitionem dubio perseverante, nulla timenda
est irregularitas. v. g. scit aliquis percussisse gra-
viter, vulnerasse hominem, explodisse in hostem
in bello seu justè seu injustè: dubitat autem in-
vincibiliter, an inde mors secuta sit: scis te alte-
ri mandatum, consilium, consensum vel auxilium
præbuisse ad aliquem occidendum; dubitas si-
militer, an is obsecutus, reipsa occiderit; an verò
poenitens omnino intermiserit: aut si fortè inva-
sit, percussit, vulneravit, num ex eo vulnere mor-
tuus fuerit, an verò convaluerit: & denique in
casu hostro: scio me causam applicasse, consi-
lium dedisse vel auxilium, aut aliter induxisse
fœminam ad abortum procurandum, dubito au-
tem, an omnino abortus aliquis secutus sit, aut
si constet, abortum aliquem esse secutum, dubi-
tatur, & neque ex die coitus, neque ex signis ma-
teriae ejectæ, neque aliundè constare potest.
ideo

num foetus jam fuerit animatus, & ab homicidio patratum, nec ne? &c. Taliter inquam, dubitans, debet quidem omnem modum liter possibilem diligentiam adhibere ad inquirendam veritatem, & interim quamdiu suspensum perest veritatem cognoscendi, abstinere a Sacris, quantum potest sine scandalo vel alio gravi incommodo: quod si tandem adhibita fructu diligentia dubium invincibile perseveret, irregularitatem securè ne timeat, seque eam poenitentium verum credat. Ita universaliter contra Navarrum, Sotum, Sanchez, Molinam, & omnium communem Doctorum, maximè quoad dubium de animatione foetus aborti, apud Dianam mutandum, jam tenet communis & tota Recentiorum sententia, quos citant & sequuntur Francisc. Bardi *de conscient. discept.* 6. c. 7. §. 4. Tambur. *cit.* c. 5. §. un. & l. 1. in Decal. c. 3. §. 1. *Irregularitas* n. 2. aliisque relatis probabiliter censet Diana p. 4. tr. 2. resol. 16. & p. 7. tr. 5. resol. 24. Ratio sufficientissima sumitur ex duplici principio; Unum est: *Non est ponenda irregularitas, nisi in casibus jure expressis*, sapè cit. c. 1. qui. *de sent. Excomm.* in 6. Alterum est: *Oportet ea restringi convenit, non ampliari*: juxta Reg. 15. in 6. Atqui Canones allegati omnes (ex quorum constitutione præcisè inducitur irregularitas in dubio homicidii) expressè loquuntur solum in casibus, quibus constabat de quidò de corpore delicti, seu homicidio patratò, atque in subjecto certo capaci mortis, & solum dubitabatur de cooperationis vel causæ po-

sitæ efficacîâ vel sufficientiâ ad mortem; seu, à quo, variis concurrentibus, mors sit illata: ergo sacri illi Canones non sunt extendendi ad casus nostros longè diversissimos, quibus de ipso corpore delicti seu homicidio vel morte causatâ ambigitur invincibiliter.

Regula hæc universaliter vera est in quocun-
que dubio. I. Non tantum in dubio *Facti*, quando scilicet dubitatur de ipso homicidio facto, de quo hætenus locuti sumus, sed etiam, & multò magis, in dubio *Juris*, quando nimirum dubitatur, an pro tali facto irregularitas aliqua decreta sit, aut non? nisi dubiè, ambiguè vel obscurè habeatur: sic enim in jure expressa non est. II. Non est tantum in dubio *negativo*, quando videlicet intellectus merè anceps hæret, nullam habens rationem probabilem inclinandi in unam vel alteram partem, an sit, nec ne homicidium commissum: tunc etiam poteris eligere quamlibet partem etiam tibi faventem, etiamsi oppositæ rationes probabiliiores videantur: sequendo enim probabilem sententiam semper prudenter te geris; juxta communem doctrinam in materia de conscientia. III. A fortiori securus eris, si habeas rationem probabilem pro te v. g. homicidium non esse secutum, & solum negativè dubites de opposito, nulla apparente ratione probabili in oppositum. IV. Contrà verò, si adsint rationes probabiles contra te, v. g. prudenter judicas te reverà occidisse, & solum negativo dubio ambigis, fortè non occidisse, nullâ habitâ ratione

770 *Theol. Sacrament. Pars IV. Cap. IV.*
 probabili, unde iudices ex tuâ actione, consilio
 auxilio mortem non esse secutam, prout fuit in
 casu supra allato, *c. peritio tua*: & esset, si aliquem
 à te globô tactum videres ex equo ruentem, &
 nullo indicio vel ratione probabili appareret,
 mortem evasisse: Atque in nostro casu, si puer-
 macum efficax applicasti ad cauendum abortum
 foetus jam certò animati, & postea similiter mo-
 rè negativè ambigas de effectu secuto: In his
 similibus casibus te irregularem habendum, me-
 ritò declarant Thomas Tamburinus *cit. c. 5. §. 1.*
un. num. 17. rationem dans: Quia tunc pruden-
 ter apparet tantum ratio incursus in irregularita-
 tem; & nulla apparet ratio evasionis seu libera-
 tionis ab illa: & P. Thesaurus apud Dianam *cit.*
p. 7. tract. 5. resol. 25. rationem dans: *Quia licet*
facta in dubio non presumantur, fallit, quando
sunt solita fieri. L. ult. C. de fid. Instr. Mascardus
conclus. 732. n. 5. & 7. Sic ille.

REGULA TERTIA.

*Quoad Excommunicationem & alias po-
 nas universim.*

753 **I**N omnibus Juribus & Legibus poenali-
 bus etiam censurarum & irregularitatum: non
 tantum in dubio *Juris*, quando dubitatur, an
 pro tali facto vel casu aliqua poena, censura, irre-
 gularitas quaecunque lege, decreta sit: sed etiam
 in dubio *Facti*, quando verè & invincibiliter du-
 bitatur, an quis commiserit tale Factum, propter
 quod constat decretam esse poenam, censuram,
 irregularitatem, nemo censendus est ligatus

exceptâ solâ irregularitate ex delicto homicidii voluntarii, constante corpore delicti. Communis jam & secûra sententia, quam cum allis allegatis, docent Suarez de cens. disp. 5. sect. 5. & 6. Sanchez l. I. Moral. c. 10. latissimè. Filliucius tract. 20. c. 4. Layman. lib. 1. tr. 1. c. 5. n. 39. Franciscus Bardi de conscient. discept. 6. c. 7. §. 2. Ratio est: quia in dubio factum non præsumitur: & specialiter: *Nemo in dubiis præsumitur deliquisse. L. meritò ff. pro socio.* Ergo delictum aliquod factum vel eventu completum fuisse, indèque consequens pœna, non præsumi, sed demonstrari debet. Deinde leges pœnales & censuræ tantum ferunt delictum simpliciter: sed delictum dubium non est delictum simpliciter. Certè pœna ordinaria statuta delicto certo non est imponenda delicto dubio, sed alia arbitraria seu extraordinaria, secundum qualitatem dubii. Tandem omnia Jura clamant: *Reum dubium esse absolvendum. In dubio neminem condemnandum: In pœnis benigniorem interpretationem faciendam. Odia restringi, favores, ampliari oportere.* Quæ sicut in aliis legibus pœnalibus, ita sanè etiam in censuris, & irregularitatibus ex delicto (nisi ipsa Jura aliud exprimant, prout exprimunt in solo casu in regula excepto) & foro conscientie locum habere debent: quòd si enim Judex neminem punire debet, sed absolvere, si delictum, ob quod Juris pœna decreta est, dubium, vel sufficienter cognitum non sit: multò minùs in foro conscientie aliquis seipsum condemnare & pœnam

nam in se exequi tenetur, v. g. abstinere à Sacramento
 tanquam excommunicatus, suspensus, irregularis,
 donec delictum certum & exploratum sit. Ut
 ut, si verè dubites, an homo ille Clericus sit,
 quem percussisti, quamvis temerè percussisti
 non sine suspitione vel formidine esse forè Cleri-
 ricum? si tamen postea veritatem deprehendere
 non possis, non debes te excommunicatum
 reputare: quia licet constet de percussione,
 tamen constat de percussione Clerici, quæ
 eâ censurâ punitur, *can. si quis suadente*. Simi-
 ter si quis etiam temerè & malâ fide sacrum Or-
 dinem suscepit, dubitans v. g. utrùm ætatem re-
 quisitam habeat, an legitimè natus sit, an
 unica virgo accesserit, &c. si postea veritatem
 deprehendere non possit, non est censendus
 regularis, ac suspensionis censuram incurrisse
 quamvis sic temerè accedens & suspicans pe-
 caret, & perseverante dubio, nisi necessitas su-
 geat, à sacro ministerio abstinere debeat, donec
 certior fiat, quamdiu nimirum certorem fore
 posse spes est. Ex communi Layman. *cit.* §. 4. n.
 38. Sic tandem in casu nostro quomodolibet
 figurabili: sive dubiretur, an ex tua actione
 cooperatione reverà abortus aliquis secutus sit,
 nec ne: sive constet abortum esse factum, dubi-
 tetur autem invincibiliter, fueritne foetus
 animatus nec ne: sive etiam constet fuisse ani-
 matum, dubitetur autem similiter, an reipsa
 vi tuæ actionis vel cooperationis, jussionis, con-
 filii, medii applicati causatus fuerit, an aliunde

Secl. IV. De abortu fœtus inanimati. 773

securè censeas, te liberum esse ab excommuni-
catione, aliisque pœnis tam Constitutionis Six-
tinæ, quàm Juris communis *secl. 2.* explicatis :
semper enim dubitas, an comiseris delictum
illud, propter quod decreta est ejusmodi pœna.
Excipe tamen id ipsum, quod *n. 752. num. IV.*
exceptum est.

Et hætenus de Matrimonio, & annexis, ac
de sœdo *Abortu*, ad pulchram tamen DEI Glo-
riam, ut sit & maneat

A B O R T U
Solis usque ad Occasum
LAUDABILE NOMEN
DOMINI.

IN